

Europarlementariërs: Kiezen én delen bij het stemmen

de motivatie van Nederlandse Europarlementariërs bij het stemmen in het Europees Parlement in kaart gebracht

Europarlementariërs: Kiezen én delen bij het stemmen

**de motivatie van Nederlandse Europarlementariërs bij het
stemmen in het Europees Parlement in kaart gebracht**

**Renske Berendsen
Studentnummer: 3367533**

**Universiteit Utrecht
Utrechts School voor Bestuurs- en Organiseringswetenschap Universiteit
Utrecht
Leerkring Governance, democratie en verantwoording**

**Begeleider: F. van Esch
April- 2011**

Voorwoord

In het eerste jaar van de studie Bestuurs- en Organisationswetenschap werd er al over gepraat: de bachelorscriptie! Afgelopen november was het dan zover: we moesten beginnen aan onze scriptie. Er moest een onderwerp gekozen worden wat interessant was, maar voornamelijk wat interessant bleef om er zes maanden mee bezig te zijn.

Het vinden van een onderwerp was voor mij erg makkelijk. Al jaren ben ik geboeid door de Europese Unie en alles wat er in Brussel gebeurt. Daar moest mijn scriptie over gaan! Toen ik begin november 2010 in de Volkskrant een artikel las over het stemgedrag van Nederlandse Europarlementariërs bij de begroting van 2011 was mijn interesse gewekt. Dit zou mijn onderwerp worden: de motivatie van Nederlandse Europarlementariërs bij het stemmen. Daar ben ik mee aan de slag gegaan in de afgelopen maanden en dat heeft geleid tot dit onderzoek.

Ik vond het onderzoek doen echt een beleving op zich. Voor de interviews ben ik twee keer naar het Europees Parlement in Brussel geweest en het was echt geweldig om te zien hoe daar de Nederlandse Europarlementariërs werken. Ook heb ik veel geleerd en grappige momenten meegemaakt. Zo weet ik voor altijd dat de aanhouder wint. Wanneer je niet snel opgeeft, kan het gebeuren dat respondenten ineens zelf opbellen met de wens geïnterviewd te worden in plaats van dat jij ze opbelt.

Alle respondenten hebben met plezier meegewerkt en vonden het onderwerp zelf ook interessant. Toch heb ik dit onderzoek niet alleen kunnen doen. De begeleiding van Femke van Esch heeft mij zeer geholpen tijdens het onderzoek. Dankzij haar adviezen kon ik mijn onderzoek steeds bijschaven en beter maken. Daarnaast wil ik alle respondenten bedanken voor hun tijd en als laatste de twee experts die mij geholpen hebben bij het in kaart brengen van de wondere wereld van het Europees Parlement: Jolanda Terpstra en Harmen Binnema.

Het resultaat van mijn harde werken ligt nu voor u. Rest mij niets anders dan u veel leesplezier toe te wensen!

Renske Berendsen, 18 april 2011

Managementsamenvatting

Het Europees Parlement wordt steeds belangrijker voor de Nederlandse politiek en voor de burgers. Dit komt omdat er steeds meer besluitvorming naar Brussel overgedragen wordt. Het verdrag van Lissabon van 2009 heeft in die overdracht van bevoegdheden een grote rol gespeeld. Sinds het Verdrag heeft het Europees Parlement veel meer bevoegdheden toegekend gekregen. Die machtstoename van het Europees Parlement is niet onopgemerkt gebleven. In de afgelopen tijd zijn er veel onderzoeken geweest naar het stemgedrag van Europarlementariërs om te achterhalen hoe ze stemmen. Deze onderzoeken wijzen uit dat de Europarlementariërs vooral de Europese fracties volgen in hun stemgedrag. De vraag die opkomt is wat de motivatie achter de stem is. De gedane onderzoeken geven hier geen bevredigend antwoord op. Zo kunnen ze niet verklaren waarom de Europarlementariërs van het CDA en de VVD bij de Europese begroting van 2011 met de Europese fractie meestemden en niet met de nationale partij. Europarlementariërs kunnen namelijk meestemmen met het Europese fractiestandpunt, het nationale partijstandpunt en het persoonlijke standpunt. Blijkbaar vonden de Europarlementariërs van het CDA en de VVD de Europese fractie belangrijker dan de nationale partij.

Dit onderzoek probeert de motivatie te achterhalen die Europarlementariërs hebben bij het stemmen in het Europees Parlement voor en na het Verdrag van Lissabon. Eerst zijn de redenen geïnterviewd die de motivatie kunnen vormen. Om die te toetsen zijn vier (oud) Europarlementariërs geïnterviewd die zitting namen in het Europees Parlement tot 2009 en zes Europarlementariërs die vanaf 2009 tot nu zitting nemen. Door een vergelijking tussen de cases kan een conclusie getrokken worden over de motivatie van Europarlementariërs en of deze veranderd is door het Verdrag van Lissabon.

Het onderzoek toont aan dat het persoonlijke standpunt bij de Europarlementariërs prevaleert voor en na het Verdrag van Lissabon. Toch lijkt het alsof ze de meeste tijd met de Europese fractie meestemmen. Dit klopt, het uitgangspunt voor de meeste Europarlementariërs is de Europese fractie. Daarbij komen vaak de drie standpunten overeen doordat ze uit dezelfde ideologische gedachte voortkomen. Wanneer de standpunten conflicteren zullen de Europarlementariërs er voor kiezen om soms af te wijken van het Europese fractiestandpunt en het nationale partijstand of hun persoonlijke standpunt te volgen. Dit proberen ze wel te voorkomen, aangezien fractiediscipline in het Europees Parlement van belang is. Europarlementariërs bereiken namelijk het meest wanneer hun fractie één blok vormt. Dit geldt voor alle partijen behalve de SP. Deze partij vindt fractiediscipline niet belangrijk en gaat liever voor de afstemming met de nationale partij.

De uitkomst van dit onderzoek is anders dan verwacht. Het idee was dat het Europese fractiestandpunt zou prevaleren bij de Europarlementariërs na het Verdrag van Lissabon en dit is niet geval. Deze afwijking van de verwachting laat zien dat de andere insteek die dit onderzoek had, zijn uitwerkingen heeft gehad. Door dieper op de materie in te gaan wordt een patroon ontdekt wat met kwantitatief onderzoek niet was gelukt.

Met dit onderzoek is de motivatie van Nederlandse Europarlementariërs onderzocht. De resultaten van dit onderzoek kunnen ook gelden voor Noord- Europese landen omdat de Europarlementariërs zelf aangeven dat de werkwijze van Duitsland en Scandinavië overeen komt met die van hen. Daarbij komt dat de betreffende landen eenzelfde staatsinrichting als Nederland hebben.

Met dit rapport is het onderzoek naar de motivatie van Europarlementariërs pas net begonnen. Voor een volgend onderzoek is het interessant om te toetsen of de opgegeven motivatie daadwerkelijk overeenkomt met de uitgebrachte stem. Dit kan gedaan worden door van een aantal onderwerpen de stemmen van Europarlementariërs te onderzoeken met de motivatie die ze opgegeven hebben. De opgedane kennis van dit onderzoek wordt zo getoetst.

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
Managementsamenvatting.....	4
1. Waar het allemaal mee begon.....	8
1.1. Relevantie.....	10
1.1.1. Maatschappelijke relevantie.....	10
1.1.2. Wetenschappelijke relevantie.....	11
2. Het Europees Parlement & het Verdrag van Lissabon.....	13
2.1. De Europese Unie.....	13
2.2. Het Europees Parlement door de jaren heen.....	14
2.3. Fracties, partijen en delegaties: wat is het verschil?.....	16
2.4. Besluitvorming in het Europees Parlement.....	18
2.5. Het Verdrag van Lissabon.....	18
2.5.1. Geschiedenis.....	19
2.5.2. Veranderingen voor het Europees Parlement.....	19
2.5.2.1. Wetgevingsprocedures.....	19
2.5.2.2. Verkiezingen.....	20
2.5.3. De verwachte invloed van het Verdrag van Lissabon.....	21
3. De motivatie bij het stemmen: wat valt er te kiezen?.....	22
3.1. Met welk standpunt werd het meeste meegestemd?.....	22
3.1.1. Stemgedrag voor het Verdrag van Lissabon.....	22
3.1.2. Stemgedrag na het Verdrag van Lissabon.....	24
3.2. Motivatie om te stemmen.....	25
3.3. Standpunten in het Europees Parlement.....	26
3.4. Redenen om met een standpunt mee te stemmen.....	29
3.4.1. Het Europese fractiestandpunt.....	29
3.4.2. Het nationale partijstandpunt.....	32
3.4.3. Het persoonlijke standpunt.....	33
4. Hoe de motivatie van Europarlementariërs te onderzoeken?.....	35
4.1. Inrichting van het onderzoek.....	35
4.1.1. Theorie.....	35
4.1.2. Onderzoekswijze.....	36
4.1.3. Casestudy.....	37
4.1.3.1. Cases: het Europees Parlement voor en na het Verdrag van Lissabon.....	38
4.1.3.2. Meerdere cases.....	39
4.1.3.3. Vergelijkingen tussen de cases.....	40
4.1.3.4. Onderzoekseenheden.....	42
4.2. Onderzoeksmethoden.....	42
4.2.1. Het vergaren van data: door interviews.....	42
4.2.2. Het analyseren van data.....	44
4.2.3. Operationalisatie van de begrippen.....	45
4.3. Betrouwbaarheid en validiteit.....	45
4.3.1. Interne validiteit.....	45
4.3.2. Externe validiteit.....	46
4.3.3. Construct validity.....	47
4.3.4. Betrouwbaarheid.....	47

5. De motivatie van Europarlementariërs in kaart gebracht.....	49
5.1. Voor het verdrag van Lissabon.....	49
5.1.1. Het uitgangspunt van de stembepaling.....	49
5.1.2. De verhouding tussen de nationale partij en de Europese fractie.....	50
5.1.3. De betekenis van stemmen voor Europarlementariërs.....	51
5.1.4. Redenen om mee te stemmen met het Europese fractiestandpunt.....	51
5.1.5. Redenen om mee te stemmen met het nationale partijstandpunt.....	53
5.1.6. Redenen om mee te stemmen met het persoonlijke standpunt.....	55
5.1.7. De kernmotivatie.....	56
5.2. Na het Verdrag van Lissabon.....	56
5.2.1. Het uitgangspunt van de stembepaling.....	56
5.2.2. De verhouding tussen de nationale partij en de Europese fractie.....	57
5.2.3. De betekenis van stemmen voor Europarlementariërs.....	58
5.2.4. Redenen om mee te stemmen met het Europese fractiestandpunt.....	59
5.2.5. Redenen om mee te stemmen met het nationale partijstandpunt.....	61
5.2.6. Redenen om mee te stemmen met het persoonlijke standpunt.....	62
5.2.7. De kernmotivatie.....	63
5.3. Wat valt nog meer op?.....	64
6. De motivatie van Europarlementariërs bij het stemmen is... ..	65
7. Voor de volgende keer... ..	70
8. Bronnenlijst.....	73
9. Bijlagen.....	76
9.1. Topiclijst interviews.....	76
9.2. Codeboom analyse.....	78

1. Waar het allemaal mee begon...

'Opmerkelijk is wel dat, terwijl Rutte en zijn ministersploeg de onderhandelingen over de begroting 2011 uitstekend voeren, het CDA en de VVD in Brussel vrolijk voor alle verhogingen stemmen. Je zult maar klem zitten in een Europese fractie!'

Lucas Hartog (2010), Nederlandse Europarlementariër voor de PVV en lid van de begrotingscommissie in het Europees Parlement.

Het lijkt een rare tegenstelling. In Nederland hebben het CDA en de VVD de ene mening, maar in Brussel hebben ze een andere mening. Kunnen Europarlementariërs wel een andere mening hebben dan hun nationale partij heeft? De Nederlandse Europarlementariërs hebben blijkbaar een dubbele loyaliteit in het Europees Parlement. Ze zijn lid van hun nationale partij, die een verlaging van de begroting wilden en ze zijn lid van hun Europese fractie, die een verhoging wilden. Wat moesten de Europarlementariërs nu kiezen? De nationale partij en de Europese fractie vragen beiden om de loyaliteit van de Europarlementariërs. Die loyaliteit uiten Europarlementariërs door te stemmen in het Europees Parlement. Europarlementariërs hebben drie mogelijkheden: ze kunnen met de Europese fractie meestemmen, met de nationale partij of met een persoonlijke overtuiging. Die verschillende standpunten kunnen met elkaar conflicteren en de vraag is: wat moeten ze dan doen? Het is aan de Europarlementariërs om een keuze te maken welk standpunt te volgen. De gevolgen die conflicterende standpunten kunnen hebben, is goed te zien bij het stemmen voor de begroting van 2011. Het CDA en de VVD in Nederland waren tegen de verhoging van de begroting, terwijl de Europese fracties waarbij het CDA en de VVD horen in Brussel voor een verhoging waren. Het gevolg was dat de CDA'ers en de VVD'ers in het Europees Parlement met de Europese fractie meestemden. Wat de beweegredenen waren van de CDA'ers en VVD'ers in het Europees Parlement bij het stemmen voor de begroting zijn niet duidelijk.

Het meestemmen met de Europese fractie komt niet uit de lucht vallen. Onderzoek heeft uitgewezen dat naarmate het Europees Parlement meer macht krijgt, er meer met de Europese fracties meegestemd wordt (Hix& Noury, 2006). Één van de verklaringen hiervoor is dat de Europese fracties steeds meer invloed krijgen op de besluitvorming binnen de Europese Unie. Naast dat er meer meegestemd wordt, is de cohesie van de fracties steeds groter. Dit betekent dat alle leden van de fracties steeds meer op dezelfde manier stemmen (Votewatch, 2010; Hix& Noury,2006). Waar vroeger de nationale belangen in het Europees Parlement werden vertegenwoordigd, is het Europees Parlement nu een Europees platform geworden dat verdeeld is langs ideologische lijnen en de kritische of positieve houding tegenover Europa (Votewatch,2010).

Nu is het zo dat het Europees Parlement door de jaren heen steeds meer macht heeft gekregen, waardoor het Europees Parlement een steeds grotere rol binnen de Europese Unie heeft gekregen. De laatste keer dat het Europees meer macht kreeg was in 2007 bij het Verdrag van Lissabon. Dit Verdrag heeft veel invloed op het werk van Europarlementariërs omdat de wetgevende procedures uitgebreid zijn.

Het zou kunnen dat de motivatie van de Europarlementariërs bij het stemmen door de jaren heen veranderd is. Dit zou kunnen verklaren waarom de CDA'ers en VVD'ers in het Europees Parlement met de Europese fractie meestemmen en niet met de nationale partij. Hier aan ten grondslag ligt dat de cohesie van de Europese fractie groter en belangrijker geworden worden. De (veranderde) motivatie van Nederlandse Europarlementariërs wordt in dit onderzoek onderzocht.

Probleemstelling

Het voorbeeld van de Europese begroting maakt duidelijk dat de motivatie van Europarlementariërs bij het stemmen verbazing oproept. De vraag aan wie de Europarlementariërs loyaal zijn en hoe ze hun stem motiveren komt op. Daarnaast heeft het Europees Parlement bevoegdheden en verantwoordelijkheden door het Verdrag van Lissabon erbij gekregen. Het is dan ook interessant om te onderzoeken of de motivatie van Nederlandse Europarlementariërs veranderd is. De probleemstelling van deze scriptie is de volgende:

De bevoegdheden van het Europees Parlement zijn toegenomen door het verdrag van Lissabon uit 2007. Dit betekent dat Europese fracties meer macht gekregen hebben. Deze machtspositie kan invloed hebben op de manier waarop Europarlementariërs hun stem motiveren. Wanneer Europarlementariërs te maken krijgen met conflicterende standpunten van de Europese fractie en de nationale partij en hun eigen persoonlijke overtuiging moeten ze hiertussen kiezen. De motivatie achter die keuze is niet duidelijk.

De doelstelling van deze scriptie is de volgende:

Inzicht krijgen in of de motivatie van de Nederlandse Europarlementariërs bij het stemmen veranderd is na het verdrag van Lissabon.

De centrale vraag van deze scriptie is de volgende:

Welke motivatie hebben de Nederlandse Europarlementariërs bij het stemmen sinds het Verdrag van Lissabon?

Om de centrale vraag te kunnen beantwoorden wordt eerst gekeken naar de situatie voor het Verdrag van Lissabon en welk standpunt toen prevaleerde bij de Europarlementariërs bij het stemmen. Op die manier wordt een nulmeting gedaan waar op basis daarvan gekeken kan worden naar de situatie na het Verdrag van Lissabon. Eerst wordt de theorie over dit onderwerp in kaart

gebracht. Eerst komen de verschillende standpunten aan bod die ingenomen kunnen worden in het Europees Parlement. Daarna wordt de theorie behandeld over de motivatie die de Europarlementariërs kunnen hebben bij het stemmen, gevolgd door de hypotheses die aan de hand van de theorie zijn opgezet. Aan de hand van de theorie wordt een topiclijst en codeboom gemaakt om data te vergaren die antwoord zal geven op de centrale vraag.

De volgende deelvragen leiden tot een antwoord op de centrale vraag:

1. *Welke redenen worden genoemd om mee te stemmen met de Europese fractie?*
2. *Welke redenen worden genoemd om mee te stemmen met de nationale partij?*
3. *Welke redenen worden genoemd om te stemmen met een persoonlijke voorkeur?*
4. *Wat kan nog meer een rol spelen bij de motivatie van Europarlementariërs bij het stemmen?*

De eerste drie deelvragen geven de redenen weer die genoemd worden door de Europarlementariërs. Ze zijn gericht op het achterhalen van de motivatie van de Europarlementariërs. De vierde deelvraag laat ruimte voor informatie die vrij kan komen bij het vergaren van data zodat die informatie niet verloren gaat. In de conclusie komen de empirische deelvragen samen om een antwoord te geven op de centrale vraag.

1.1. Relevantie

1.1.1. Maatschappelijke relevantie

Dit onderzoek probeert een antwoord te vinden op de vraag wat nu de doorslag geeft bij de Europarlementariërs wanneer ze hun stem vormen. De stem die ze uitbrengen representeert een deel van de Europese bevolking. Ze zijn immers gekozen om de belangen van de bevolking te vertegenwoordigen. De bevolking van de Europese Unie heeft het recht om te weten hoe Europarlementariërs stemmen en hun stem verantwoorden. Dan kan de bevolking erachter komen of hun belangen goed behartigd worden. In het Verenigd Koninkrijk heeft de BBC het afgelopen jaar al een onderzoek laten uitvoeren om erachter te komen wat de belangen van Europarlementariërs waren, met het doel om de bevolking hiervan in te lichten (BBC, 2010). Blijkbaar houdt de motivatie van Europarlementariërs de gemoederen in Europa bezig.

Daarbij is de Europese Unie de afgelopen jaren steeds meer onder de aandacht van de Europese burger gekomen. Zo heeft de Nederlandse burger zijn mening over de Europese grondwet mogen geven op 1 juni 2005 in een referendum. Samen met het Franse volk heeft het Nederlandse volk de grondwet afgewezen (Parlement & Politiek, 2011). Er is wel een veranderde versie van de grondwet gekomen in de vorm van het Verdrag van Lissabon in 2007. Het Verdrag is door de regeringsleiders van de lidstaten getekend, zonder de bevolking hierin te betrekken. Oplettendheid van de bevolking is dan ook genoodzaakt bij de beslissingen van de Europese Unie. Dit onderzoek

probeert duidelijk te geven aan de bevolking van de Europese Unie door de motivatie van Nederlandse Europarlementariërs bij het stemmen aan het licht te brengen.

1.1.2. Wetenschappelijke relevantie

Al eerder is de motivatie van Europarlementariërs bij het stemmen en het stemgedrag van hen onderzocht. In 1990 heeft Attin  (1990) een onderzoek gedaan naar de eerste drie zittingen van het gekozen Europees Parlement. Het doel was te achterhalen hoe dicht de partijcohesie was van de Europese fracties, ofwel in hoeverre de Europarlementariërs meestemden met de Europese fracties. Recenter onderzoek uit 2002 laat zien welke motivatie Europarlementariërs hebben bij het stemmen. Dit onderzoek, dat stamt uit de periode van voor de inwerkstelling van het verdrag van Lissabon, geeft voor een deel een bevredigend antwoord. Het geeft aan wat de motivatie is van Europarlementariërs, maar het is alleen gebaseerd op cijfers van stemgedrag en het is al een paar jaar oud. Uit het onderzoek blijkt dat de Europarlementariërs het meest met de nationale partij meestemmen. Die partij zet dan ook de lijn uit waarmee de Europarlementariërs moeten stemmen. Andere onderzoeken wijzen uit dat Europarlementariërs mee stemmen met de Europese fractie, maar dit hoeft niet te betekenen dat ze dit doen vanuit fractiediscipline of eigen overtuiging (Hix & Gabel, 2007). In de gedane onderzoeken mist de aandacht voor de motivatie achter de stem. Zo wordt er geen rekening gehouden met andere belangrijke factoren zoals de verhouding tussen de Europese fractie en de nationale partij, of de carrièreperspectieven van Europarlementariër(Hix, Noury and Roland, 2006), terwijl dit de motivatie van Europarlementariërs zeer kan beïnvloeden. De gedane onderzoeken hebben namelijk een groot deel onderbelicht gelaten van de motivatie die Europarlementariërs bij het stemmen kunnen hebben. Ze geven wel aan hoe er gestemd wordt, maar gaan niet dieper op de materie in. Er wordt geen aandacht besteed aan de redenen die aan de motivatie ten grondslag liggen bij het voor of tegen een beslissing stemmen. Dit gebrek wordt ook door onderzoekers zelf onderkent. Wat mist is een onderzoek wat dieper op de materie ingaat en de motivatie van Europarlementariërs goed in kaart brengt. Het is tijd om hier verandering in te brengen.

Daarbij komt dat de nieuwe bevoegdheden van het Europees Parlement een nieuw licht laten schijnen over het fenomeen van de belangen van de Europarlementariërs. Dit onderzoek probeert de leegte over de motivatie van Europarlementariërs bij het stemmen op te vullen en tegelijkertijd een stap in de toekomst te zetten door te onderzoeken welke invloed het Verdrag van Lissabon heeft gehad op de motivatie van Europarlementariërs bij het stemmen. Zo kan dit onderzoek bijdragen aan de wetenschap over het Europees Parlement.

Leeswijzer

Na het voorwoord, de managementsamenvatting en de inleiding wordt in hoofdstuk twee het Europees Parlement en het Verdrag van Lissabon beschreven. In hoofdstuk drie wordt de theorie uiteengezet over de redenen die tot een motivatie kunnen leiden bij Europarlementariërs. De situatie voor het verdrag van Lissabon wordt nader bekeken, alsmede een vooruitblik naar de situatie hoe deze kan zijn na het verdrag van Lissabon. Na de theoriestudie wordt in hoofdstuk vier uiteengezet hoe het onderzoek is opgezet, voor welke methode gekozen is en welke keuzes omtrent het vergaren van data zijn gemaakt. Hoofdstuk vijf geeft de resultaten van het onderzoek weer. Hoofdstuk zes zal de conclusie met antwoord op de centrale vraag herbergen. Na de conclusie is er ruimte voor de discussie in hoofdstuk zeven. Hierin wordt kort een reflectie op het onderzoek gegeven en aanbevelingen voor een volgend onderzoek opgesteld.

2. Het Europees Parlement & het Verdrag van Lissabon

De Europarlementariërs waar het in dit onderzoek over gaat, zijn werkzaam in het Europees Parlement. Om de motivatie beter te kunnen begrijpen is het van belang om kennis te nemen van de werkomgeving van de Europarlementariërs. Dit wordt in dit hoofdstuk gedaan door te kijken naar de ontstaansgeschiedenis van het Europees Parlement, de werkzaamheden die ze op dit moment hebben en de toename van bevoegdheden en verantwoordelijkheden door de jaren heen.

Een groot gedeelte van de toegenomen bevoegdheden en verantwoordelijkheden komt door de invoering van het verdrag van Lissabon. Wat het Verdrag van Lissabon precies inhoudt en welke gevolgen dit voor het Europees Parlement heeft, wordt in dit hoofdstuk uiteengezet.

2.1. De Europese Unie

Het Europees Parlement is onderdeel van de Europese Unie. Deze Unie is ontstaan in 1951 door de totstandkoming van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal. Dit samenwerkingsverband was erop gericht om toekomstige oorlogen uit te sluiten door de grondstoffen voor oorlogswaars centraal te controleren (Segers, 2009,52,53). Door de jaren heen werden er steeds meer onderwerpen ondergebracht in dit samenwerkingsverband. In 1992 werd in het Verdrag van Maastricht de nieuwe naam vastgelegd zoals wij die vandaag kennen: de Europese Unie(Segers, 2009, 58-67).Het aantal lidstaten is door de jaren heen toegenomen van 6 tot 27 lidstaten nu(Cini, 2007,425). Ook de behandelde onderwerpen breidden zich door de jaren gestaag uit. Bij elk verdrag werd een nieuwe portefeuille toegevoegd aan het takenpakket van de Europese Unie. Zo wordt de wetgeving voor milieu, immigratie, gelijke rechten en de interne markt nu ook door de Europese Unie gemaakt.

Om die wetgeving te maken bestaat de Europese Unie uit een aantal organen. De Europese Commissie is het orgaan dat belast is met het initiatiefrecht en de uitvoering van wetgeving. De verschillende onderdelen van de Europese Commissie, directoraten-generaal genoemd, zijn op onderwerp georganiseerd. Daarnaast let de Commissie op de naleving van de gesloten Verdragen tussen de lidstaten (Mastenbroek & Suvarierol,2009,97-102).

De Europese Raad vertegenwoordigt de lidstaten in de Europese Unie. De bewindslieden komen in de Raad van ministers samen. Die wisselt van samenstelling aangaande het onderwerp dat behandeld wordt. De Raad heeft de taken binnen de Europese Unie om het economisch beleid te coördineren, wetgeving te maken in samenspraak met het Europees Parlement en de uitvoering van de genomen besluiten te delegeren naar de Europese Commissie (Van Keulen, 2009, 125).

Deze twee organen hebben veel met het Europees Parlement te maken wanneer het gaat over wetgeving.

2.2. Het Europees Parlement door de jaren heen

Wetgeving is niet de enige taak van Het Europees Parlement. De andere taken komen nog aan bod in dit hoofdstuk. Eerst wordt de ontstaansgeschiedenis van het Europees Parlement uiteengezet. Het Europees Parlement bestaat sinds het begin van de Europese Unie: de Gemeenschappelijke Vergadering van de Europese Gemeenschap van Kolen en Staal die in 1952 werd opgericht, is de voorloper van het Europees Parlement. De Vergadering had 78 leden die uit nationale parlementen kwamen. Deze leden hadden een dubbel mandaat, ze waren lid van het nationale parlement en van de Gemeenschappelijke Vergadering. De taak van de Gemeenschappelijke Vergadering was om advies te geven over de besluiten die door de Europese Commissie en de Raad van ministers genomen werden. In 1958 werd de naam veranderd in Europese Parlementaire Vergadering. Dit deed geen recht aan de ambitie die de Vergadering had en in 1962 besloot de Vergadering zichzelf het Europees Parlement te noemen. In 1970 kreeg het Europees Parlement grotere bevoegdheden op het gebied van de begroting. Zo mochten ze mee gaan beslissen over de uitgaven van het landbouwbeleid. In 1975 werden deze bevoegdheden bij de begroting uitgebreid tot uitgaven die niet met het landbouwbegroting te maken hadden (Cini,2007, 177). De bevoegdheden van het Europees Parlement namen door de jaren heen toe. Wel duurde het tot 1979 voordat er rechtstreekse verkiezingen waren en het duurde tot 1986 voordat de naam 'Europees Parlement' officieel geregistreerd werd.

In 1979 werd het Europees Parlement voor het eerst door de burgers van de lidstaten gekozen. Om de vijf jaar zouden er verkiezingen zijn en de lidstaten organiseerden elk hun eigen verkiezingen. Het was niet mogelijk om in Nederland op een Duitse kandidaat te stemmen. In 1980 was er een nieuwe overwinning voor het jonge parlement: door een uitspraak van het Europese Hof moest de Europese Raad het Europees Parlement nu raadplegen bij besluiten. In 1987 werden de bevoegdheden van het Europees Parlement uitgebreid: de samenwerkingsprocedure of coöperatieprocedure werd bij een aantal onderwerpen ingevoerd waardoor de bevoegdheden van het Europees Parlement toenamen. Toch had de Raad van ministers nog steeds het laatste woord bij de besluitvorming en werd het democratisch gehalte van het Parlement steeds maar met een stukje groter (Versluis,2009, 112-113). Naast de samenwerkingsprocedure kreeg het Europees Parlement de mogelijkheid om amendementen in te dienen op voorstellen en de wetgeving te vertragen (Cini,2007,177).

In 1992 werd het verdrag van Maastricht gesloten. Dit verdrag werd in 1993 inwerking gesteld en de Europese Unie was een feit. De bevoegdheden van het Europees Parlement werden nog verder uitgebreid. Al had het Europees Parlement nog steeds geen recht van initiatief, wel kon ze door de codecisieprocedure samen met de Raad tot wetgeving komen. De codecisieprocedure werd bij veel

onderwerpen ingevoerd. Bij de codecisieprocedure worden de beslissingen samen genomen door de Raad van ministers en het Europees Parlement door voorstellen over en weer te doen (Clni, 2007, p. 456). Van oudsher verschilde het per onderwerp welke besluitvormingsprocedure er gebruikt werd binnen de Europese Unie. Door de komst van de codecisieprocedure werden al een paar besluitvormingsprocedures samengevoegd. Na het invoeren van deze besluitvormingsprocedure werd het aantal onderwerpen waar deze procedure op van toepassing was, in 1999 en 2003 uitgebreid. Ook kreeg het Europees Parlement in 1999 het recht om een veto uit te spreken over de genomineerde commissievoorzitter.

Naast de wetgevende taken werden ook de controlerende taken van het Europees Parlement door de jaren heen steeds groter. Zo werd de bevoegdheid om de begroting vast te stellen en goed te keuren aan het Europees Parlement gegeven, net als de taak om de Commissie te controleren en de nieuwe Commissie aan te stellen.

Niet alleen de werkzaamheden van het Europees Parlement zijn door de jaren heen uitgebreid, ook de omvang van het Parlement. Door de jaren heen werd de Europese Unie steeds uitgebreid met nieuwe lidstaten. Hierdoor kwamen er nieuwe Europarlementariërs in het Europees Parlement bij. Het aantal Europarlementariërs is van 410 in 1979 toegenomen tot 785 in 2007.

Zoals de tabel op de volgende pagina laat zien zijn de bevoegdheden van het Europees Parlement door de jaren heen toegenomen. Over de werking van Europese fracties, nationale partijen en delegaties gaat de volgende paragraaf.

De motivatie van Nederlandse Europarlementariërs bij het stemmen

Jaar	Gebeurtenis	Verandering van bevoegdheden
1970	Verdragsverandering op het gebied van begroting	Grotere bevoegdheden op het gebied van begroting
1975	Verdragsverandering op het gebied van begroting	Grotere bevoegdheden op het gebied van begroting, grotere invloed op niet CAP- uitgaven
1980	Isoglucose uitspraak van het Europees Hof	Recht van consultatie gekregen, de Europese Raad moet het EP consulteren bij beslissingen
1987	Inwerkstelling van de Eerste Europese Act	Coöperatieprocedure voor een aantal onderwerpen geïntroduceerd. Het EP krijgt meer bevoegdheden qua amendementen indienen, vertraging en wetten blokkeren. Ook krijgen ze bij sommige onderwerpen meer macht.
1993	Verdrag van Maastricht treedt in werking	Codecisieprocedure wordt bij sommige onderwerpen geïntroduceerd. Het EP is nu medewetgever. Ook krijgt het EP het recht om de genomineerde commissie goed te keuren.
1999	Verdrag van Amsterdam treedt in werking	Codecisieprocedure wordt uitgebreid met meer onderwerpen en het EP krijgt het recht om een veto uit te spreken over de genomineerde commissievoorzitter.
2003	Verdrag van Nice treedt in werking	Codecisieprocedure wordt nog meer uitgebreid met meer onderwerpen.

Tabel 2.1 bevoegdheden van het EP door de jaren heen voor het Verdrag van Lissabon (Cini, 2007,p.177)

2.3. Fracties, partijen en delegaties: wat is het verschil?

Deze paragraaf gaat over het verschil tussen fracties, partijen en delegaties. Een Europarlementariër heeft met alle drie te maken in het Europees Parlement. Hieronder wordt uiteengezet hoe deze drie samenwerkingsverbanden zijn ontstaan in het Europees Parlement.

Door de eerste verkiezingen in 1979 worden de Europarlementariërs direct gekozen door de bevolking. Om dit ordelijk te laten verlopen, organiseerde elke lidstaat de verkiezingen op de gebruikelijke manier van de lidstaat zelf. De nationale partijen gaan over de kandidaatslijsten voor de verkiezingen. Zo worden er Nederlandse Europarlementariërs gekozen die lid zijn van een Nederlandse politieke partij. Naast de politieke en nationale kleur die een gekozen Europarlementariër heeft, komt daar in Brussel nog een derde kleur bij. In het Europees Parlement zijn de nationale partijen ondergebracht bij grote Europese fracties met dezelfde ideologische

overtuigingen. Het idee hierachter is dat een paar grote fracties beter samenwerken dan 100 kleine nationale partijen (Cini, 2007, 180).

De twee grootste fracties zijn de Europese Volkspartij (EVP) en de Sociaaldemocratische Fractie (S&D). De fractie Alliantie van Liberalen en Democraten voor Europa(ALDE) is ook een belangrijke fractie aangezien zij vaak de andere twee fracties helpen aan een meerderheid in het Europees Parlement(Versluis,2009,108-109).

Nationale partijen kunnen er ook voor kiezen om geen lid te worden van een Europese fractie. Wel missen ze dan de voordelen die het lid zijn van een fractie met zich mee draagt. Zo heeft een fractie een eigen secretariaat en worden de posten binnen het Europees Parlement aan de hand van de grootte van een fractie bepaald(Lelieveldt&Princen,2009).

De Europese fracties zijn door de jaren van het bestaan van het Europees Parlement heen, steeds belangrijker en groter geworden. De meeste fracties van de Europese partijen zijn uit federaties ontstaan van nationale partijen die samenwerkten. Om meer macht uit te kunnen oefenen was het nodig dat één blok gevormd kon worden. Door samen te werken was dit mogelijk. Door de jaren heen is de rol van de federatie uitgebreid. In het Verdrag van Maastricht is sprake van een vermelding van 'partijen op Europees niveau'. In 2003 wordt het partijstatuut ingevoerd voor de Europese partijen (Voerman, 2007, 193). Vanaf dat moment is er echt sprake van Europese partijen die werken zoals partijen in een nationaal parlement. Zo is er een partijbestuur, een fractieleider, fractieoverleg en wordt er een gezamenlijk standpunt opgesteld voor de gehele fractie.

Tussen de fractie in het Europees Parlement bestaan verschillen. In de ene fractie is de samenwerking gericht op het fractieverband en is het uitgangspunt van de Europarlementariër de Europese fractie. De VVD is bijvoorbeeld lid van de fractie Alliantie van Liberalen en Democraten voor Europa. Daarnaast zijn er confederale fracties die bewust gekozen hebben om de fractie een samenwerkingsverband te laten zijn tussen verschillende nationale partijen. Hier is het uitgangspunt niet de fractie en de vorming van een blok, maar het overleg met de nationale partij (Lelieveldt& Princen, 2009,p.7). De SP is bijvoorbeeld lid van de Confederale Fractie Europees Unitair Links/Noords Groen Links.

Wanneer een Europarlementariër lid is van de Europese fractie dan heeft hij drie samenwerkingsverbanden in zijn werk. Zo is een Europarlementariër van D'66, lid van de nationale D'66, maakt hij deel uit van de D'66-delegatie en is hij in het Europees Parlement lid van de Europese ALDE-fractie waar D'66 bij aangesloten is. Deze verschillende kleuren kunnen ervoor zorgen dat de verschillende belangen met elkaar conflicteren. Zo kan iets in het belang van de nationale D'66 zijn, maar is de ALDE-fractie tegen. Het is dan aan de Europarlementariër om kleur te bekennen. Daar speelt ook zijn persoonlijke overtuiging een rol bij. Wanneer de Europese fractie, de delegatie en de

nationale partij een standpunt aanhangen wat niet overeen komt met de persoonlijke overtuiging van de Europarlementariër, dan zal hij misschien zijn eigen overtuiging volgen, los van de fractie, partij en delegatie.

2.4. Besluitvorming in het Europees Parlement

De besluitvorming in het Europees Parlement beslaat een heel proces. Niet alle 785 leden kunnen hier in betrokken worden. Daarom is ervoor gekozen om commissies op te zetten binnen het Europees Parlement die elk een specifiek onderwerp behandelen. In elke commissie zitten leden van de verschillende Europese fracties. De commissie stelt een rapporteur aan die namens het Europees Parlement een rapport opstelt wat naar de Raad van ministers gaat (Cini, 2007,181-182). Deze rapporteur is lid van één van de Europese fracties (Versluis, 2009,117). De andere Europese fracties laten een Europarlementariër meedenken als schaduwrapporteur om de belangen van de fractie goed te behartigen. Deze schaduwrapporteur heeft geen officiële functie, behalve het controleren van het werk van de rapporteur aan de hand van de overtuigingen van zijn eigen Europese fractie.

Vaak volgt de besluitvorming de links-rechts kloof die ook in de nationale parlementen aanwezig is. De Europarlementariërs volgen dan de ideologische lijn van hun Europese fractie. Toch komt het ook voor dat de verdeling niet links-rechts is maar dat nationale belangen een grotere rol spelen. Dan worden er geen blokken langs de fractielijnen gevormd, maar langs nationale lijnen. Dit zorgt voor een kloof in het Europees Parlement (Versluis, 2009,108-109).

De besluitvorming is in het Europees Parlement soms moeilijker dan in nationale parlementen omdat een Europarlementariër meerdere loyaliteiten heeft. Dit maakt de besluitvormingsprocedure soms onvoorspelbaar omdat de bondgenoten van vandaag morgen een andere mening kunnen hebben. Hoe dit na het Verdrag van Lissabon eruit ziet, wordt hierna behandeld.

2.5. Het Verdrag van Lissabon

Door de jaren heen zijn er meer lidstaten en behandelde onderwerpen bijgekomen in de Europese Unie. Om de veranderingen van de laatste tijd binnen de Europese Unie vast te leggen in een verdrag werd het verdrag van Lissabon gemaakt. Op 13 december 2007 werd het verdrag van Lissabon getekend door de lidstaten van de Europese Unie. Het doel van het verdrag was de besluitvorming die door de toename van de lidstaten steeds trager verliep, sneller en vlotter te maken. Zo werden de beslissingen binnen de Raad van ministers eerst nog genomen met unanimiteit. Om 27 bewindslieden op één lijn te krijgen, werd bijna onmogelijk. Daarom is de gekwalificeerde meerderheid bij sommige onderwerpen ingevoerd in de Raad van ministers (Duff, 2009).

2.5.1. Geschiedenis

Door de vele lidstaten en de vele manieren van besluitvorming was het besluitvormingsproces binnen de Europese Unie zeer traag geworden (Princen, 2009, 73-75). Wanneer deze verschillende manieren van besluitvorming één uniforme procedure zou worden, zou de besluitvorming sneller gaan (Voerman, 2008, p.71).

Om de wetgevingsprocedures te vereenvoudigen en uniformeren werd in 2002 en 2003 de Europese Grondwet voorbereid. Ook al werd de Europese Grondwet door het Nederlandse en het Franse volk niet aanvaard in 2005 door een referendum, toch bleef de tekst van de grondwet van belang voor het vervolg van de EU. In de tekst van het verdrag van Lissabon is veel terug te vinden van de oorspronkelijke ideeën voor de vereenvoudiging van de wetgevingsprocedure (Voerman, 2008, p. 71-72). De lidstaten hebben met elkaar de tekst aangepast en op 13 december 2007 werd het verdrag getekend. Doordat de Ierse bevolking op 12 juni 2008 'nee' zei tegen het nieuwe verdrag kon het niet meer in 2008 ingevoerd worden. Het inwerking stellen werd uitgesteld totdat er meer zekerheid was. Op 1 december 2009 was het dan zover: Het verdrag van Lissabon werd in werking gesteld (Syrpis, 2008).

2.5.2. Veranderingen voor het Europees Parlement

De bedoeling van het verdrag van Lissabon is om meer democratie en transparantie te verschaffen aan de burgers van de Europese Unie. Het aanpassen van de wetgevingsprocedure en de toename van de bevoegdheden van het Europees Parlement zijn onderdeel van het Verdrag. Voor het Europees Parlement is er veel veranderd. Hieronder wordt kort uiteen gezet wat er precies veranderd is.

2.5.2.1. Wetgevingsprocedures

De codecisieprocedure is één van de meest gebruikte wetgevingsprocedures en voorziet het Europees Parlement van zeggenschap over meer onderwerpen dan voorheen. Deze procedure is na het Verdrag van Lissabon de standaardprocedure geworden (Verdrag van Lissabon, 2007, art. 294). Ook mag het Europees Parlement over meer beleidsterreinen meebeslissen en is de invloed van het Europees Parlement op de begroting zeer toegenomen. Zo is er geen onderscheid meer tussen verplichte en niet-verplichte uitgaven. Eerst ging het Europees Parlement alleen over de verplichte uitgaven die al vast lagen. Nu heeft het Europees Parlement daadwerkelijk invloed waar het geld heen gaat binnen de Europese Unie. Daarnaast moet het Europees Parlement instemmen met de meerjaren financiële begroting van de Europese Unie (Duff, 2007, p. 2-3; Höreth & Sonnicksen, 2008,

p.23-25). Het Europees Parlement heeft ook vetomacht gekregen bij bepaalde onderwerpen zoals het aannemen van wetgeving over antidiscriminatie. Ook heeft Het Europees Parlement meer zeggenschap gekregen bij de toekomstige verdragen. Zo is het recht van initiatief nu ook voor het Europees Parlement van toepassing (Syrpis, 2008). Het volgende verdrag kan door het Europees Parlement geïnitieerd worden.

2.5.2.2. Verkiezingen

Bij de verkiezingen is er ook het één en ander veranderd. Door het verdrag van Lissabon heeft het Europees Parlement nu nog maximaal 750 zetels. Dit betekent dat ten opzichte van 2007 er minder Europarlementariërs in het Europees Parlement zitting hebben (Duff, 2007).

Daarnaast mag het Europees Parlement zelf de voorzitter van de Europese Commissie kiezen. Ze krijgen van de Europese Raad een voorstel waarbij met de resultaten van de verkiezingen rekening mee gehouden is (Syrpis, 2008, p.224). In het onderstaande artikel uit het verdrag van Lissabon worden kort de hoofdpunten opgenoemd die nieuw zijn voor het Europees Parlement.

Verdrag van Lissabon aangaande het Europees Parlement

Artikel 9 A

1. Het Europees Parlement oefent samen met de Raad de wetgevingstaak en de begrotingstaak uit. Het oefent onder de bij de Verdragen bepaalde voorwaarden politieke controle en adviserende taken uit. Het kiest de voorzitter van de Commissie.

2. Het Europees Parlement bestaat uit vertegenwoordigers van de burgers van de Unie. Hun aantal bedraagt niet meer dan zevenhonderdvijftig, plus de voorzitter. De burgers zijn degressief evenredig vertegenwoordigd, met een minimum van zes leden per lidstaat. Geen enkele lidstaat krijgt meer dan zesennegentig zetels toegewezen. De Europese Raad stelt met eenparigheid van stemmen op initiatief van en na goedkeuring door het Europees Parlement een besluit inzake de samenstelling van het Europees Parlement

vast, met inachtneming van de in de eerste alinea genoemde beginselen.

3. De leden van het Europees Parlement worden door middel van rechtstreekse, vrije en geheime algemene verkiezingen voor een periode van vijf jaar gekozen.

4. Het Europees Parlement kiest uit zijn leden de voorzitter en het bureau.

Tabel 3.1 Verdrag van Lissabon, artikel 9a (Europese Unie, 2007).

2.5.3. De verwachte invloed van het Verdrag van Lissabon

Door het Verdrag van Lissabon zijn er voor Europarlementariërs veranderingen geweest in hun werk. Zo hebben ze meer invloed gekregen in het functioneren van de Europese Unie en mogen op veel meer grote beleidsterreinen meepraten. De toegenomen macht van het Europees Parlement is terug te vinden bij de Europese fractie door de toewijzing van posten binnen het Europees Parlement en de macht van de hoeveelheid: wanneer een grote fractie een blok vormt dan heeft ze veel invloed. De meeste nationale partijen hebben zich ook aangesloten bij een Europese fractie vanuit het oogpunt daar iets te kunnen bereiken. Om die macht uit te kunnen oefenen is het wel nodig dat er een eenheid is binnen de Europese fracties. Wanneer die eenheid niet aanwezig is, kan een fractie ook geen macht uitoefenen omdat ze geen meerderheid hebben. Het zijn van een eenheid is dus van belang.

Na het verdrag van Lissabon heeft het Europees Parlement nog meer macht gekregen, deze macht vloeit door naar de Europese fracties. Omdat het zijn van een eenheid een voorwaarde is voor het uitoefenen van macht, zal dit een steeds grotere rol spelen bij de Europese fracties. Zonder eenheid is er geen macht voor de Europarlementariërs. De verwachting is dan ook dat de eenheid van de fractie van belang is voor de Europarlementariërs. Om een eenheid te garanderen zal er sprake zijn van fractiediscipline binnen de Europese fracties. Deze discipline betekent dat alle Europarlementariërs altijd meestemmen met het Europese fractiestandpunt, tenzij dit zeer grote problemen oplevert voor zichzelf of de nationale partij. Als de Europarlementariërs de fractiediscipline belangrijk vinden, komt dit tot uiting omdat ze het meest het Europese fractiestandpunt volgen (Lelieveldt & Princen, 2009; Ringe, 2010). Of deze verwachting klopt, moet blijken uit dit onderzoek.

3. De motivatie bij het stemmen: wat valt er te kiezen?

Europarlementariërs staan dagelijks voor vele keuzes die ze moeten maken. Ook de stem die ze uitbrengen is een keuze tussen vele mogelijke opties. De motivatie die ze hierbij hebben komt voort uit hun politieke achtergrond en hun persoonlijke overtuiging. In dit hoofdstuk zal op het begrip 'motivatie' ingegaan worden. Waar kan een motivatie uit voort komen en waar kan deze uit bestaan? Eerst zal gekeken worden naar wat er al bekend is in de wetenschap over het stemgedrag van Europarlementariërs. Maar stemgedrag geeft niet de motivatie achter de keuze voor een stem weer. Om meer inzicht te krijgen in de motivatie wordt eerst gekeken hoe de standpunten gevormd worden en voor wie de standpunten van belang zijn. Daarnaast zijn de achterliggende redenen die spelen bij het vormen van een stem ook zeer belangrijk. Deze redenen worden als laatst uiteengezet, samen met de verwachting welke motivatie de Europarlementariërs hebben voor en na het Verdrag van Lissabon.

3.1. Met welk standpunt werd het meeste meegestemd?

In de afgelopen jaren zijn er veel onderzoeken gedaan naar het stemgedrag van de Europarlementariërs. Hierbij is geen diepgaand onderzoek gedaan naar de motivatie van Europarlementariërs om juist op een bepaalde manier te stemmen. Toch is het van belang om te kijken naar de manier waarop gestemd is de afgelopen jaren. Zo kan er een trend in beeld gebracht worden hoe het stemgedrag van het Europees Parlement is geweest in de jaren van haar bestaan. Op basis daarvan kan een verwachting voor de toekomst opgesteld worden. Hieronder is een overzicht te vinden van de gedane onderzoeken. De paragrafen zijn ingedeeld naar de tijdsperiodes die de onderzoeken bestrijken.

3.1.1. Stemgedrag voor het verdrag van Lissabon

1979-2001

Deze periode beslaat het eerste tot en met het vijfde parlement. De bevoegdheden zijn door de jaren voor het Europees Parlement alleen maar toegenomen. Door de jaren heen is cohesie in de Europese fracties versterkt. Dit betekent dat de mate waarin in de Europarlementariërs meestemmen met het standpunt van de Europese fractie alleen maar is toegenomen (Attinà,1990; Hix et al.,2006). Ook geeft het weer dat er minder van het Europese fractiestandpunt afgeweken wordt. Europarlementariërs zijn zich steeds meer op basis van ideologie gaan organiseren en ook zo gaan stemmen. Een gevolg van de toename van fractiediscipline is dat de nationale verbondenheid tussen

de Europarlementariërs van dezelfde lidstaat minder wordt. Er wordt meer met de Europese fractie samengewerkt dan met de andere Europarlementariërs uit de eigen lidstaat. Wat ook door de jaren een belangrijkere rol is gaan spelen, is de links-rechts kloof. Naarmate de Europese fracties belangrijker werden, kwam de kloof tussen links en rechts ook scherper in beeld doordat de Europarlementariërs steeds meer met de Europese fracties meestemmen. De kloof tussen links en rechts is door de jaren heen belangrijker en groter geworden.

Aangezien het Europees Parlement door de jaren heen meer bevoegdheden heeft gekregen, werden de fracties ook steeds belangrijker. Deze mogen namelijk de macht verdelen en kunnen wanneer ze één blok vormen, ook macht uitoefenen. Wanneer een Europarlementariër iets gedaan wil krijgen in het Europees Parlement is het een groot voordeel wanneer hij een blok van stemmen achter zich heeft om mee te onderhandelen. Dit kan hij bereiken door zich bij een fractie aan te sluiten. De meeste fracties willen graag macht om dingen voor elkaar te krijgen. Om dit te bereiken moeten ze met andere fracties concurreren. Nu het Europees Parlement steeds meer bevoegdheden krijgt, neemt de onderlinge competitie tussen de Europese fracties toe. De macht van Europese fracties werd door de tijd heen groter en er werd meer met Europese fractiestandpunten meegestemd in plaats van nationale partijstandpunten (Hix et al., 2006, p. 232).

2004-2009

In het begin van de 21ste eeuw zijn er grote veranderingen geweest binnen de Europese Unie. Zo is in 2004 de Europese Unie uitgebreid met 10 nieuwe lidstaten. Daardoor zijn er veel nationale partijen bijgekomen in het Europese parlement die zich moesten aansluiten bij Europese fracties. De nieuwe partijen moesten nog wennen aan de manier van werken binnen het Europees Parlement en de verwachting was dat ze nog vooral zelf en samen met de andere partijen uit de lidstaat gingen samenwerken en niet zozeer met de Europese fractie waar ze bij horen. De verwachting was dat dit invloed zou hebben op de cohesie binnen de partijen en de macht van de Europese fracties. Deze verwachting klopte niet. De uitbreiding heeft volgens onderzoek geen invloed gehad op de werking van het Europees Parlement. Er werd nog meer via de Europese fracties samengewerkt en gestemd dan via nationale partijen en/of lidstaten. De cohesie binnen de Europese fracties nam nog meer toe wat betekent dat er met het Europese standpunt meegestemd werd en de onderlinge competitie tussen partijen werd heviger (Hix & Noury, 2006, p. 11-12; Votewatch, 2010).

Conclusie: 1979- 2009

Door de jaren heen is de macht van het Parlement toegenomen en zijn er veranderingen geweest in de structuur en bevoegdheden. De trend die te zien is tot aan het verdrag van Lissabon is dat de cohesie binnen de Europese fracties toeneemt naarmate het parlement meer macht krijgt (Hix& Noury, 2006; Lelieveldt & Princen, 2009,p.13). De Europarlementariërs werken via de Europese fracties samen en stemmen steeds meer met het Europese fractiestandpunt mee en minder met de nationale partijstandpunten of hun persoonlijke standpunten.

3.1.2. Stemgedrag na het verdrag van Lissabon

Aan de trend die de afgelopen jaren steeds meer te zien was, kwam ook in de zesde zitting van het Europees Parlement geen einde. Het eerste half jaar van de zesde zitting laat zien dat de Europarlementariërs steeds minder met het nationale partijstandpunt meestemmen en vooral via de Europese fracties samenwerken en het Europese fractiestandpunt volgen. De cohesie binnen de Europese fracties is nog groter geworden ten opzichte van vorige jaren. Dit betekent dat er steeds minder afwijkend van de standpunten van de Europese fracties gestemd wordt en dat Europarlementariërs minder met de leden van hun eigen lidstaat meestemmen. Er wordt nog meer via de Europese fractie samengewerkt waardoor de links-rechts kloof ook groter wordt bij bepaalde onderwerpen(Votewatch, 2010). Dit betekent dat Europarlementariërs zich steeds meer door hun ideologie laten leiden en niet door hun nationaliteit.

Het verdrag van Lissabon is 1 december 2009 in werking gesteld. Zoals de uitbreiding van de Europese Unie in 2004 is onderzocht op mogelijke effecten op het stemgedrag van Europarlementariërs, wordt dit ook met het verdrag van Lissabon gedaan. De trend die te zien is aan de hand van het stemgedrag is dat de cohesie van de Europese fracties steeds meer zal toenemen naarmate het Europees Parlement meer macht krijgt. De verwachting is dan ook dat de cohesie toeneemt, wat betekent dat er steeds meer met het Europese fractiestandpunt gestemd. In de cijfers van het stemgedrag van de Europarlementariërs van januari 2010 tot en met 2011 is te zien dat de cohesie van de Europese fracties toeneemt ten opzichte van het eerste jaar van de zevende zitting van het Europees Parlement. Dit betekent dat de trend doorzet en er steeds meer op basis van ideologie wordt samengewerkt in plaats op basis van nationaliteit. Ook neemt competitie tussen de verschillende Europese fractie door de links-rechts kloof nog meer toe op bepaalde onderwerpen zoals milieu en emancipatie (Votewatch, 2011).

De onderzoeken van Attin (1990), Hix et al.(2006) , Hix& Noury (2006) en Votewatch(2010) die geen beeld neer zetten van de motivatie en het stemgedrag van Europarlementariërs zijn kwantitatief opgezet. Ze gebruiken de bestaande cijfers over de stemmingen om door middel van statistiek patronen te ontdekken in het stemgedrag van Europarlementariërs. Vanuit die patronen herleiden ze vervolgens de motivatie die Europarlementariërs bij het stemmen hebben.

De data die ze gebruiken zijn afkomstig van de geregistreerde stemmingen, zogenoemde Roll Call Votes, in het Europees Parlement. Ze worden ingezet bij belangrijke onderwerpen waarvan de uitslag van de stemming zeer nauw is. Door van deze stemmingen alleen gebruik te maken, vervalt er een groot gedeelte van de stemmingen. In principe wordt er maar een gedeelte van de stemmingen onderzocht. Dat gedeelte heeft ook nog een extra lading: er wordt alleen een elektrische stemming uitgevoerd wanneer dit wordt aangevraagd. Het aanvragen wordt altijd met een strategische reden gedaan omdat een delegatie bijvoorbeeld een statement wil maken ten opzichte van zijn nationale partij. De Roll Call votes zijn daardoor niet representatief voor alle stemmingen.

Ook wordt er geen rekening gehouden met de overlappende standpunten die de verschillende partijen kunnen hebben. Uit een onderzoek komt bijvoorbeeld naar voren dat het meest wordt meegestemd met het Europese fractiestandpunt, terwijl wanneer er rekening gehouden wordt met de overlappende standpunten blijkt dat het nationale partijstandpunt prevaleert(Hix, 2002, p.698). Cijfers geven niet altijd een goed beeld van de realiteit weer. De vraag is of het Europees fractiestandpunt nog wel prevaleert voor en na Lissabon, wanneer gekeken wordt naar de motivatie achter de stemmen.

3.2. Motivatie om te stemmen

Naast de methode van onderzoek die twijfels met zich meebrengt, zijn er andere redenen aan te dragen waarom de gedane onderzoeken niet toereikend zijn om de motivatie van Europarlementariërs te onderzoeken. De motivatie van een Europarlementariër om te stemmen kan bestaan uit vele redenen die bepalen met welk standpunt er wel meegestemd wordt en met welke niet. Een stem representeert vaak niet geheel de inhoudelijke overtuiging van degene die erachter zit. Dit kan vele redenen hebben. Zo zijn kan het te maken hebben met de sancties die de partij kan opleggen wanneer niet wordt meegestemd of het gebrek aan tijd wat Europarlementariërs hebben om informatie op te doen waardoor ze met de partij mee stemmen. (Hix, Noury& Roland 2009,p. 829; Hix& Gabel, 2007,p.19). Er kan ook sprake zijn van strategisch stemmen of het afgeven van een signaal aan andere fracties (Spirling & Mclean, 2007). Er zijn redenen genoeg voor Europarlementariërs om hun persoonlijke overtuiging niet geheel naar voren te laten komen in hun stem.

Daarnaast is er een moeilijkheid binnen internationale organisaties zoals de Europese Unie voor medewerkers. Er is geen algemeen belang om te behartigen, maar er is altijd sprake van meerdere belangen die parallel naast elkaar lopen. Zo moeten medewerkers van de Commissie zich altijd verantwoorden bij nationale overheden (Hooghe, 1997, p.11). Bij Europarlementariërs is dit niet anders: veel van hen zijn letterlijk gebonden aan een Europese fractie en een nationale partij, in plaats van één partij zoals in de lidstaat gebruikelijk is. Dit kan zorgen voor spanningen. Enerzijds is het belangrijk om met de nationale partij mee te stemmen, anderzijds is het belangrijk om met de Europese fractie mee te stemmen (Lelieveldt & Princen, 2009; Lindberg, 2008). Dit speelt mee wanneer een Europarlementariër kiest hoe hij zijn stem uitbrengt. Het is voor een Europarlementariër nog niet zo makkelijk om te bepalen hoe hij stemt en vooral hoe hij tot dit standpunt komt.

Deze gecompliceerde werkelijkheid vraagt om een manier van onderzoek doen die recht doet aan de ingewikkelde processen waar de Europarlementariërs mee te maken krijgen. De manier waarop de eerdere onderzoeken gedaan zijn, biedt die ruimte niet. Dit onderzoek zal wel de gecompliceerde werkelijkheid in kaart kunnen brengen.

3.3. Standpunten in het Europees Parlement

In het Europees Parlement zijn er verschillende vormen van samenwerken bekend zoals eerder vermeld is. Sommige delegaties trekken meer naar de Europese fractie toe om samen te werken en sommige delegaties trekken meer naar de nationale partij toe om te overleggen. De Europese fractie en de nationale partij hebben beiden altijd een standpunt over de onderwerpen die in het Europees Parlement behandeld worden. Die komen bijvoorbeeld voort uit het verkiezingsprogramma. Daarnaast is een Europarlementariër een mens met eigen opvattingen en standpunten. Deze standpunten kunnen ook een rol spelen bij de motivatie. Hoe de verschillende standpunten gevormd worden, zal hieronder uiteen gezet worden.

Het Europese fractiestandpunt: hoe wordt het gevormd?

Het standpunt van de Europese fractie wordt op dezelfde manier gevormd zoals een fractie in de lidstaat een standpunt vormt. Standpunten worden geïnventariseerd en er wordt in de fractie overlegd. Daaruit komt een stemlijst voort. Dit is een advies vanuit de Europese fractie om te stemmen met daarbij de naam van de rapporteur en een korte samenvatting van het onderwerp. Deze standpunten worden gevormd door de rapporteur van een voorstel. Deze persoon is het aanspreekpunt van een voorstel voor de andere organen van de Europese Unie. Elke fractie heeft bij een onderwerp een rapporteur of een schaduwrapporteur. Deze schaduwrapporteur volgt de

ontwikkelingen op zijn onderwerp en stelt een standpunt voor de eigen Europese fractie vast. Elke Europarlementariër heeft zijn eigen onderwerpen waar hij of zij in gespecialiseerd in is. Van de overige onderwerpen weet hij of zij niet veel af door het gebrek aan tijd. Dan kunnen ze de stemlijst van hun Europese fractie volgen. Wanneer er een onderwerp komt wat gevoelig ligt in de eigen lidstaat of tegen de principes van de eigen partij ingaat, wordt er soms anders gestemd. Het kan voorkomen dat er een conflict is tussen het standpunt van de delegatie in Brussel en de partij in de lidstaat (Binnema, 2011).

Het Europese fractiestandpunt: voor wie is dit belangrijk?

Delegaties van nationale partijen sluiten zich aan bij een Europese fractie omdat hun ideologieën dicht bij elkaar liggen en omdat ze meer kunnen bereiken in het Europees Parlement wanneer ze samenwerken. Ze werken samen op basis van de onderwerpen en de ideologie die ze delen, nationaliteit speelt minder een rol. Om iets te kunnen bereiken is het belangrijk dat iedereen binnen een Europese fractie hetzelfde stemt. Dat vormt een blok van macht tegenover andere fracties in het Europees Parlement (Terpstra, 2010). Om een blok te kunnen vormen is het nodig dat iedereen op dezelfde manier stemt. Bij de drie grootste Europese fracties wordt daarom de stemlijst gevolgd en is er sprake van fractiediscipline. Het uitgangspunt van de delegaties om tot een stem te komen is het standpunt van de Europese fractie. Het verschilt per Europese fractie hoe strikt de stemlijsten opgevolgd worden. Vaak is er ruimte om op bepaalde aangegeven onderwerpen anders te stemmen dan de Europese fractie.

Het nationale partijstandpunt: hoe wordt dit gevormd?

Delegaties zijn onderdeel van een Europese fractie, maar ook van een nationale partij. Sommige delegaties houden contact met hun nationale partijen door een verbindingsmedewerker. Vaak gaan de delegaties hun eigen gang en kunnen ze inschatten hoe de partij erover zal denken. Wanneer er onderwerpen zijn die gevoelig liggen in de eigen lidstaat, wordt er overlegd. Wanneer de ideeën over een belangrijk onderwerp verschillen, kunnen er verschillende uitkomsten zijn: de nationale partij heeft het laatste woord, er wordt naar een compromis gezocht of de delegatie in Brussel legt de situatie uit en krijgt gelijk. De mate waarin de nationale partij geraadpleegd wordt, verschilt sterk per delegatie. Wel kent elke delegatie een aantal onderwerpen waarbij het van belang is om contact op te nemen met de nationale partij om het kort te sluiten (Terpstra, 2011).

Het nationale partijstandpunt: voor wie is dit belangrijk?

Bij de confederale fracties wordt de stemlijst van de Europese fractie niet als uitgangspunt genomen. Bij deze fractie wordt niet van een fractiediscipline uitgegaan, maar hebben de delegaties van

ationale partijen zelf de mogelijkheid om los van de fractie hun eigen standpunt in te nemen (Binnema, 2011). Vaak gaat dit in overleg met de partij in de lidstaat. De standpunten van de nationale partij en de delegatie komen bijna altijd overeen. Het standpunt van de nationale partij kan met het standpunt van de Europese fractie overeenkomen, maar hoeft niet. Hier is de samenwerking meer gericht op de lidstaat. Het gaat minder over de ideologische overeenkomsten, maar meer over de band tussen de delegatie en de nationale partij (Binnema, 2011; Lelieveldt & Princen, p. 7).

Het persoonlijke standpunt: *hoe wordt dit gevormd?*

Los van de Europese fractie en de nationale partij kan een Europarlementariër ook zijn eigen overtuiging hebben en vasthouden. Dan stemt een Europarlementariër los van de Europese fractie en de nationale partij. Vaak komt de overtuiging wel overeen met die van de Europese fractie en de nationale partij en is afwijken niet nodig. Het kan weleens voorkomen dat een Europarlementariër wel afwijkt.

Het persoonlijk standpunt: *voor wie is dit belangrijk?*

Wanneer een Europarlementariër rapporteur is van een voorstel dan heeft hij of zij op die manier ook de kans om zijn of haar overtuiging in het voorstel te leggen. Op dat moment is hij de woordvoerder van het Europees Parlement. Zijn voorstel wordt door het Europees Parlement goedgekeurd en naar de Raad van ministers gestuurd (Versluis, 2009, p.117). De fractie stemt dan mee met de persoonlijke overtuiging van de betreffende Europarlementariër, deze kan dan overeenkomen met wat de fractie ook vindt.

Daarnaast kan het voorkomen dat een Europarlementariër afwijkt van het standpunt van de Europese fractie en de nationale partij. Dit kan een principiële punt zijn waar er op gelet wordt wat er gestemd wordt. Hierbij kan gedacht worden aan het stemmen voor de begroting van 2011. Ook kan een Europarlementariër besluiten af te wijken op een onderwerp waar al een meerderheid voor is en het dus geen probleem bij de fractie veroorzaakt wanneer hij anders stemt. De reden om wel anders te stemmen kan voortkomen uit het feit dat de Europarlementariër het niet eens is met het ingenomen standpunt van de fractie.

3.4. Redenen om met een standpunt mee te stemmen

De drie omschreven standpunten komen naar voren op het moment dat een Europarlementariër zijn stem gaat voorbereiden. Het verschilt per delegatie en Europarlementariër welk standpunt het uitgangspunt is om te bepalen hoe er gestemd wordt. Zoals hierboven is uitgelegd heeft dit te maken met de structuur van de Europese fractie en de invloed die de nationale partij heeft op de delegatie in Brussel. Er zijn verschillende redenen te bedenken om mee te stemmen met het Europese fractiestandpunt, met het nationale partijstandpunt en met het persoonlijke standpunt. Die redenen staan hieronder per standpunt opgesteld.

3.4.1.1. Het Europees fractiestandpunt

De volgende redenen kunnen een aanleiding zijn om mee te stemmen met het Europese fractiestandpunt:

- **Fractiediscipline**

Fractiediscipline speelt een grote rol binnen het Europees Parlement. Fractiediscipline is voor een Europarlementariër van belang om dingen voor elkaar te krijgen in het Europees Parlement. Wanneer alle neuzen dezelfde kant opstaan in een fractie, dan heeft een fractie een grote onderhandelingspositie binnen het Europees Parlement. Er zijn verschillende deelredenen te onderscheiden waarom een Europarlementariër meestemt met de fractie om de fractiediscipline te behouden:

- o **Geven en nemen**

Europarlementariërs willen graag wat bereiken in het Europees Parlement. Door zich bij een fractie te voegen komt de mogelijkheid om iets te bereiken dichterbij. Voor een goede onderhandelingspositie is fractiediscipline van belang, iedereen stemt dan hetzelfde. Het is alleen moeilijk om alle neuzen dezelfde kant op te laten staan. Europarlementariërs hebben over onderwerpen soms zeer uiteenlopende meningen. Om ervoor te zorgen dat de fractie jouw mening op het ene onderwerp volgt, moet een Europarlementariër soms ook meestemmen met een ander onderwerp waar hij zelf niet helemaal achter staat. Door het geven en nemen kan er een fractiediscipline ontstaan die ervoor zorgt dat de doelen bereikt kunnen worden in het Europees Parlement (Terpstra, 2011).

- ***Steun rapporteurschap***

Wanneer een Europarlementariër het rapporteurschap van een onderwerp krijgt, betekent dit dat hij veel invloed heeft. Wanneer hij kan onderhandelen met een voltallige fractie achter zich, dan staat hij nog sterker. Ook hier geldt dat wanneer een Europarlementariër een rapporteur steunt op een onderwerp, de volgende keer hij ook gesteund wordt wanneer hij de rapporteur is (Terpstra, 2011). Dit kan zwaar wegen omdat een rapporteur zonder fractie achter zich niet veel kan bereiken.

- ***Het voorkomen van afname van vertrouwen door de Europese fractie***

Het volgen van de lijn van de Europese fractie kan positieve gevolgen hebben zoals extra posten toebedeeld krijgen. Daar tegenover staat dat het niet volgen van de lijn van de Europese fractie negatieve gevolgen kan hebben. Wanneer een Europarlementariër niet meestemt met de Europese fractie kunnen er sancties genomen worden (Hix, 2002, p. 691). Deze sancties kunnen het niet toebedelen van posten binnen het Europees parlement en binnen de partij zijn, maar ook het afpakken van posten kan een onderdeel van de sancties zijn. Naast dat de partijleiding geen vertrouwen heeft in de Europarlementariër, zou het kunnen zijn dat mede-Europarlementariërs hem ook niet meer vertrouwen. Op het moment dat hij als tegenstemmer bekend staat, zal hij misschien met argwaan bekeken worden. Informatie die hij geeft zal niet aangenomen worden als waar en informatie zal ook niet met hem gedeeld worden (Hix & Gabel, 2007, p. 829).

- ***Toegang tot informatie krijgen: 'Perceived preference coherence'.***

Informatie is een belangrijke bron van macht binnen het Europees parlement. Vaak zijn er te veel onderwerpen waardoor de Europarlementariërs niet overal informatie over kunnen opzoeken en tot zich kunnen nemen. De Europese fractie draagt daarvoor een oplossing naar voren. In de partij zijn er rapporteurs of schaduwrapporteurs die expert zijn op bepaalde gebieden. Die mensen stellen het standpunt van de Europese fractie op dat onderwerp vast. De Europarlementariërs die geen tijd hebben om zich te verdiepen in de stof, kunnen dit standpunt gewoon volgen zonder zich te verdiepen in de stof. Europarlementariërs organiseren zich in het Europees parlement op onderwerp en expertise (Ringe,2010,p.191-198). Door zich aan te sluiten bij de partij waarvan ze denken dat deze het dichtst bij hun ideologie ligt, kunnen ze met weinig inspanning wel hun eigen belangen behartigen. Voor kleine delegaties zoals de GroenLinks zijn deze grotere verbanden zeer belangrijk om op alle onderwerpen mee te kunnen praten. Met de Europese fractielijn meestemmen is de grootste garantie dat zonder de benodigde informatie te hebben, toch het dichtst bij het eigen standpunt gestemd wordt.

- ***De Europarlementariër ambieert een carrière binnen het Europees Parlement***

Voor Europarlementariërs kan het van belang zijn om met het Europees partijstandpunt mee te stemmen. Wanneer een Europarlementariër steeds met de Europese fractie meestemt, ontstaat er een loyaliteit tussen de Europarlementariër en de partij. De partij weet dat de Europarlementariër de lijn van de partij zal volgen in wat hij doet en dat hij zo de belangen van de partij zal behartigen. In het Europees Parlement zijn er veel posities in commissies en binnen de partij door de Europese fracties te vergeven aan hun leden. Trouwe leden komen hier eerder voor in aanmerking dan leden die van de partijlijn afwijken. Een trouwe Europarlementariër maakt meer kans op een functie binnen het Europees Parlement. Wanneer een Europarlementariër carrière wil maken binnen het Europees parlement, dan is de beste manier daarvoor door belangrijke posten in het Europees parlement en binnen de Europese fractie te vervullen. Hiervoor is het van belang om trouw te zijn aan de partij, daardoor wordt de kans op de toewijzing van posten groter (Lindberg,2008).

- ***Druk Europese lobbygroepen***

In het Europees Parlement worden veel onderwerpen besproken die zeer technisch zijn. Dit komt doordat de Europese Unie in de beginjaren over onderwerpen ging die heel technisch en complex van aard zijn. Die onderwerpen worden nu nog steeds behandeld in het Europees Parlement. Europarlementariërs kunnen niet van al die onderwerpen de achtergrond weten. Daarbij komt dat er in 'Europa' veel besloten wordt waar veel bedrijven en organisaties mee te maken krijgen. Die bedrijven en organisaties komen bij het Europees Parlement lobbyen om hun belangen door de Europarlementariërs te laten behartigen. Vaak geven de lobbygroepen informatie aan de Europarlementariërs. Het kan zijn dat hier iets tegenover staat zoals belangenbehartiging. De Europarlementariër kan zijn stem dus door de druk van Europese lobbygroepen aanpassen (Binnema, 2011).

3.4.1.2. Het nationale partijstandpunt

Er zijn ook verschillende redenen om met het nationale partijstandpunt mee te stemmen:

- ***Druk nationale partij:***

De nationale partij kan druk uitoefenen op de Europarlementariërs hoe ze moeten stemmen. Dit kan een aantal redenen hebben die hieronder opgeschreven zijn:

o ***Partij moet steun hebben voor de regering of de oppositie***

Europarlementariërs die bij een nationale partij horen die in de lidstaat in de regering zitten, kunnen hierdoor anders stemmen omdat ze rekening moeten houden met de standpunten van de regering. Wanneer een standpunt van de regering niet strookt met dat van de Europese fractie kan dit aanleiding zijn voor de Europarlementariër om toch de nationale partij te volgen, misschien wel eerder dan wanneer deze in een oppositiepartij zou zitten (Binnema, 2011).

o ***Statement maken in Brussel ten opzichte van de nationale politiek***

Europarlementariërs kunnen ook met hun stem in Brussel een statement maken ten opzichte van de nationale politiek. Ze volgen bijvoorbeeld de Europese fractie niet omdat ze het standpunt van de nationale partij belangrijker vinden en laten dit zien dat ze bijvoorbeeld loyaal zijn aan de partij (Binnema, 2011).

- ***De Europarlementariër wil herkozen worden***

Wanneer een Europarlementariër een volgend termijn in het Europees parlement wil doorbrengen, moet hij daarvoor herkozen worden. Het Europees Parlement kent nog geen Europa brede kieslijsten, elke lidstaat regelt nog zijn eigen verkiezingen. De nationale partijen in de lidstaat stellen de kieslijst samen voor de Europese parlamentsverkiezingen. Een nationale partij zou niet iemand op de kieslijst zetten die niet loyaal is aan de partij, dan heeft de partij niets aan die stem in Brussel. Wanneer iemand op de kieslijst geplaatst wil worden, moet hij dus loyaal zijn aan de nationale partij. De kans dat hij dan geplaatst wordt op de kieslijst is daardoor veel groter. De loyaliteit van een Europarlementariër kan afgelezen worden aan de mate waarin hij meegestemd heeft met het standpunt van de nationale partij. Wanneer een Europarlementariër graag herkozen wil worden, doet hij er goed aan om loyaal te blijven aan de nationale partij. Die gaan immers over de plaats op de kieslijst (Lelieveldt&Princen,2009,p. 12 ; Versluis,2009,p. 109).

- ***De Europarlementariër ambieert een carrière binnen de lidstaat***

Een nationale partij is ook in de lidstaat actief. Daar kan deelname aan de regering een onderdeel zijn van het bestaan van een nationale partij. Een Europarlementariër die graag een carrière in de eigen lidstaat wil, moet dit doen via de nationale partij. Het kan zijn dat iemand naar het Europees Parlement gaat om daar zijn waarde te laten zien. De vijf jaar in Brussel wordt dan gezien als een opstapje naar een carrière in de eigen lidstaat. Wanneer iemand trouw is aan de partij wordt deze vaak gezien als betrouwbaar en iemand die de standpunten van de partij goed uitdraagt. Deze mensen worden op belangrijke posities neergezet, juist omdat ze te vertrouwen zijn. Wanneer een Europarlementariër een carrière in de eigen lidstaat wil bij de nationale partij is het belangrijk dat hij als betrouwbaar en loyaal gezien wordt door de nationale partij. Dit kan hij laten zien door mee te stemmen met het nationale partijstandpunt. Aangezien de nationale partij over de toewijzing van bijvoorbeeld ministersposten gaat, moet een Europarlementariër aan de partij de loyaliteit bewijzen (Lelieveldt & Princen, 2009, p. 12).

- ***Druk van nationale lobbygroepen of regering***

Naast dat de nationale partij invloed kan hebben, kan ook de Nederlandse regering de Europarlementariërs onder druk zetten om op een bepaalde manier te stemmen (Binnema, 2011). Daarnaast zijn er ook veel nationale lobbygroepen die oproepen om hun belangen te behartigen (Terpstra, 2011). Deze nationale druk kan ervoor zorgen dat een Europarlementariër zijn stem aanpast en meestemt met het nationale standpunt.

3.4.1.3. Het persoonlijke standpunt

Er zijn ook verschillende redenen om met het persoonlijke standpunt mee te stemmen:

- ***De Europarlementariër wil een statement afgeven.***

Een Europarlementariër kan een statement af willen geven aan de rest van het Europees Parlement omdat hij het ergens niet mee eens is, het belangrijk is dat gezien wordt dat hij het er niet mee eens is, of omdat hij wil dwars liggen. Vaak komt dit uit een vraag om aandacht. Door te rebelleren en zich af te zetten tegen de rest van de partijen komt hij in de aandacht te staan. Die aandacht kan gewild zijn omdat zo andere zaken van de Europarlementariër ook onder de aandacht komen van de Europese of nationale partij. De beste manier om dat te doen is om een persoonlijk standpunt te hebben en dat uit te dragen.

- ***Eigen ideologische overtuiging van de Europarlementariër.***

Wanneer een Europarlementariër zelf zijn mening vormt en zich niet laat leiden door andere standpunten van partijen, dan vormt hij zijn eigen persoonlijke standpunt. Vaak gebeurt dit op basis van een ideologie die een Europarlementariër aanhangt om de maatschappij in te richten. Dit standpunt kan overeenkomen met het standpunt van de Europese fractie of de nationale partij, maar volgt hij in principe zijn persoonlijke standpunt. De standpunten overlappen alleen. Wanneer het erop aankomt zal de Europarlementariër voor zijn eigen standpunt kiezen.

Door te kijken welke redenen het meest naar voren komen bij de Europarlementariërs kan antwoord gegeven worden welke motivatie Europarlementariërs hebben bij het stemmen. Om hier goed antwoord op te geven, worden er drie hypothesen opgesteld over de periode voor het Verdrag van Lissabon.

Het Europees partijstandpunt prevaleert voor het verdrag van Lissabon bij de motivatie van Nederlandse Europarlementariërs bij het stemmen.

Het nationale partijstandpunt prevaleert voor het verdrag van Lissabon bij de motivatie van Nederlandse Europarlementariërs bij het stemmen.

Het persoonlijke standpunt prevaleert voor het verdrag van Lissabon bij de motivatie van Nederlandse Europarlementariërs bij het stemmen.

Voor de periode na het Verdrag van Lissabon is de verwachting dat het Europese fractiestandpunt het belangrijkste standpunt is om mee te stemmen bij de Europarlementariërs.

Het Europese fractiestandpunt prevaleert na het verdrag van Lissabon bij de motivatie van Nederlandse Europarlementariërs bij het stemmen.

4. Hoe de motivatie van Europarlementariërs te onderzoeken?

In dit hoofdstuk zal ingegaan worden op de manier waarop het onderzoek opgezet zal worden aan de hand van de hoofdvraag van dit onderzoek: *Welke motivatie hebben de Nederlandse Europarlementariërs bij het stemmen na het Verdrag van Lissabon?* De vraag waar een motivatie uit kan bestaan en wat het effect van het Verdrag van Lissabon zal zijn, zullen in dit hoofdstuk geoperationaliseerd worden. Aan de hand van die begrippen kunnen de gevonden data geraadpleegd worden. De komende paragrafen geven aandacht aan de manier waarop dit onderzoek is opgebouwd. Eerst wordt stilgestaan bij de wijze van onderzoek doen. Daarna wordt uiteengezet hoe het onderzoek is ingericht. De belangrijkste punten hierbij zijn welke rol theorie en kennis hebben binnen het onderzoek, welke onderzoekswijze wordt gebruikt, wat de insteek is van de onderzoeker zelf en de manier waarop dit tot uiting komt. Tot slot komen de keuzes die zijn gemaakt naar aanleiding van de casusselectie naar voren, alsmede een korte beschrijving van de casussen.

In het tweede gedeelte van de methodologische verantwoording ligt de nadruk meer op de praktische kant van het onderzoek doen. De manier van data verzamelen en het analyseren van de gevonden data komen hier naar voren. Hierbij hoort een operationalisatie van de begrippen die in het theoretisch hoofdstuk zijn opgetekend en een topiclijst en codeboom voor de interviews.

In de laatste paragraaf wordt de betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek uiteengezet.

4.1. Inrichting van het onderzoek

4.1.1. Theorie

In dit onderzoek speelt de theorie een grote rol. Deze wordt in dit onderzoek ingezet om verschillende manieren van motivatie te onderscheiden en een verwachting te creëren ten aanzien van de empirie. Er wordt onderzocht of de motivatie die door de Nederlandse Europarlementariërs gebruikt wordt, overeen komt met de verwachting die vanuit de theorie naar voren komt: namelijk dat de motivatie steeds meer op de Europese fractie gericht zal zijn. De rol die theorie heeft is ook in de vraagstelling terug te zien aangezien deze probeert te verklaren: *welke motivatie(theorie) de Nederlandse Europarlementariërs hebben (empirie) bij het stemmen na het Verdrag van Lissabon (theorie).*

4.1.2. Onderzoekswijze

De werkelijkheid kan soms zeer complex zijn. Om dit goed te onderzoeken is een manier van onderzoek nodig die recht doet aan die complexiteit. Zoals naar voren komt in het vorige hoofdstuk blijkt dat kwantitatief onderzoek erg goed is om trends te ontdekken door de tijd heen en grote hoeveelheden informatie te verwerken. Er is sprake van duidelijke resultaten die vaak numeriek uitgedrukt worden (Boeije, 2008, p.17-18). De kwantitatieve methode heeft niet het antwoord gebracht op de vraag welke motivatie de Nederlandse Europarlementariërs bij het stemmen hebben. De kwantitatieve onderzoeken stellen de motivatie van de Europarlementariërs gelijk aan het hun stemgedrag. Er kan een wereld van verschil zitten tussen de motivatie die een Europarlementariër kan hebben en de uiteindelijke stem. Daarbij houden de kwantitatieve onderzoeken weinig rekening met de overlappende standpunten van de partijen. Zo kan de motivatie van de Europarlementariër wijzen op het volgen van het nationale partijstandpunt, maar wanneer dit gelijk blijkt te zijn met het standpunt van de Europese fractie zal dit aan het stemgedrag niet te zien zijn. Kwantitatief onderzoek voldoet bij dit onderwerp niet om de complexiteit van de werkelijkheid goed weer te geven. Voor dit onderzoek is een andere benadering nodig.

Kwalitatief onderzoek biedt de ruimte om deze complexiteit wel te laten zien. Deze soort van onderzoek gebruikt een bredere begripshantering wat goed van pas komt bij onderwerpen die niet zo zwart/wit gezien kunnen worden (Boeije, 2008, p. 17-18). Het meten van 'motivatie' is ook niet aan de hand van numerieke gegevens te doen, maar aan de hand van wat mensen verstaan onder 'motivatie'. Mensen zijn de enige die hun eigen gedachteprocessen kunnen weergeven en vertellen. Bij motivatie gaat het om denkprocessen en afwegingen die niet met het blote oog te zien zijn. Juist die gedachten en ideeën kunnen met kwalitatief onderzoek goed onderzocht worden.

Onder kwalitatief onderzoek worden verschillende tradities verstaan die gemeen hebben dat ze tot doel hebben gedragingen, ervaringen, beleving en 'producten' van de betrokkenen te beschrijven, te interpreteren en te verklaren ('t Hart, Boeije & Hox , 2009,p. 253). Bij kwalitatief onderzoek wordt ervan uitgegaan dat mensen zin geven aan hun omgeving en op basis van die zingeving handelen. Gedachtes en belangen van mensen zijn niet zomaar met het blote oog te zien (Boeije, 2008, p. 35). Omdat de hoofdvraag van dit onderzoek vraagt om een onderzoekswijze die aandacht geeft aan de complexiteit van de mens en de werkelijkheid en de manier waarop de mens betekenis geeft aan zijn context, is de kwalitatieve benadering van onderzoek doen hier het meest geschikt voor (Boeije, 2008,p. 27). Door dieper op het onderwerp in te gaan en ruimte te laten om opheldering te verschaffen tijdens het collecteren van de data zal meer informatie vrijkomen. Doordat er dieper ingegaan wordt op de gevonden data zullen er minder onderzoekseenheden zijn. Wanneer de data geïnterpreteerd is, zal deze ook geanalyseerd en geïnterpreteerd worden (Boeije,

2008, p 31,32). Een kwantitatieve benadering zal geen recht doen aan de complexiteit die dit onderzoek met zich meebrengt en zal geen verklaring brengen.

Een ander argument om te kiezen voor kwalitatief onderzoek is om een onderwerp, waar al veel onderzoek naar gedaan is maar waar tegenstrijdige berichten over zijn, verder te onderzoeken (Boeije,2008, p. 35). Zoals eerder aangegeven is er al veel onderzoek gedaan naar het stemgedrag van Europarlementariërs, maar zijn de uitkomsten hiervan verschillend wanneer aandacht gegeven wordt aan de achterliggende motivatie. Door dit onderzoek kwalitatief aan te pakken en dieper op het onderwerp in te gaan, kan ook een opheldering gevonden worden voor de tegenstrijdige resultaten van andere onderzoeken (Boeije, 2008,p. 35).

Uit de keuze voor kwalitatief onderzoek vloeit ook een keuze voor de onderzoeksmethode voort. Deze onderzoeksmethode moet het mogelijk maken om het onderwerp vanuit het perspectief van de onderzochte mensen te leren kennen met het doel om het te beschrijven en waar mogelijk te verklaren (Boeije, 2008,p. 27).

4.1.3. Casestudy

Er zijn verschillende methodes van onderzoek doen. Het hangt van het onderwerp en het doel van het onderzoek af welke methode het best past. Om te bepalen welke methode het best is, kan er naar drie factoren gekeken worden: de aard van de hoofdvraag, de controle op het verloop van gebeurtenissen en de focus op de tijd van de gebeurtenissen. De casestudy methode is de beste manier van onderzoek doen als er gekeken wordt naar die drie factoren:

Ten eerste is er sprake van een verklarende hoofdvraag. Deze hoofdvraag onderzoekt meer dan alleen het eindresultaat van een proces, zoals het stemgedrag. Het probeert het hele proces te verklaren waarom welke motivatie ten grondslag ligt aan een stem. Bij andere hoofdvragen zullen de manieren van onderzoek leiden tot surveys of experimenten. Deze hoofdvraag kan niet goed beantwoord worden zonder het gehele proces te bekijken. De hoofdvraag komt goed tot zijn recht door het gebruiken van een casestudy (Yin, 2009, p. 8-11).

Ten tweede is er sprake van een objectieve rol van de onderzoeker. De onderzochte processen om tot een motivatie te komen, staan los van de onderzoeker. Deze processen zijn al in verleden gebeurd en kunnen niet meer worden beïnvloed door de onderzoeker. De onderzochte casussen staan op zichzelf. De stemmingen in het Europees Parlement en de processen tot het komen van een stem gebeuren ook zonder dat een onderzoeker het onderzoekt. Hierin zit een groot verschil met een experiment. Dit vindt namelijk alleen plaats wanneer de onderzoeker het zelf opzet (Yin, 2009, p.11).

Ten derde is er sprake van een hedendaagse set van ontwikkelingen. In tegenstelling tot historisch onderzoek zijn de betrokken personen nog te interviewen en kunnen er observaties gedaan worden (Yin, 2009, p. 11). De (oud)Europarlementariërs hebben nog steeds hun rol als vertegenwoordiger in Brussel of zijn te benaderen in hun huidige functie.

Het doen van een casestudy brengt voor- en nadelen met zich mee. Bij een casestudy komt veel en rijke informatie vrij over een paar onderzoekseenheden. De rijkheid en hoeveelheid die vrijkomt is typerend voor een casestudy. Ook kan door de meerdere manieren van dataverzameling een beter beeld ontstaan van de casus (Van Thiel, 2007, p.97-98). Deze twee voordelen zorgen ervoor dat er veel informatie vrijkomt en op verschillende manieren waardoor de informatie betrouwbaarder wordt en er een duidelijker beeld ontstaat van de case. De casestudy geeft het meest complete beeld van de werkelijkheid omdat zij de beslissingen die genomen zijn door de onderzoekseenheden en de betekenissen verklaart (Yin, 2009, p.4-13). Een casestudy voegt ook iets toe aan de werkelijkheid, ze bestudeert namelijk concrete maatschappelijke problemen die opgelost kunnen worden door middel van een casestudy (Van Thiel, 2007, p.97). Daarbij maakt een casestudy inzichtelijk waarom bepaalde actuele gebeurtenissen en verschijnselen plaatsvinden of aanwezig zijn (Yin, 2009, p.17).

Er zijn ook nadelen aan het doen van een casestudy. Zo zijn de geringe onderzoekseenheden geen goede basis voor een grote generaliseerbaarheid (Van Thiel, 2007, p.104-105). Ook is het moeilijk om als onderzoeker strikt te werk te gaan aangezien de onderzoeker intensief betrokken raakt bij het onderzoek en de onderzoekseenheden. Ook kunnen casestudies veel te lang duren, zonder dat er een einde aan komt (Yin, 2009, p. 16; Van Thiel, 2007, p. 105).

De voordelen van een casestudy wegen zwaarder dan de nadelen. Wanneer men zich ook bewust is van de valkuilen die een casestudy met zich mee kan brengen dan is het een goede onderzoeksmethode. Zo kan de case goed afgebakend worden zodat het onderzoek niet te lang duurt en kan de onderzoeker zich bewust zijn van het gevaar dat hij loopt om betrokken te raken bij het onderzoek. Uiteindelijk wordt er voor dit onderzoek wel gekozen om een casestudy te doen omdat het de best passende manier van onderzoek is voor dit onderwerp.

4.1.4. Cases: Het Europees Parlement voor en na het Verdrag van Lissabon

Voor dit onderzoek zijn twee cases geselecteerd: de situatie voor en na het Verdrag van Lissabon dat in december 2009 in werking is getreden. Het Verdrag is niet lang geleden in werking gesteld en de effecten van dit Verdrag zijn nog goed te onderzoeken. Om een vergelijking te kunnen maken is ook de situatie in het Europees Parlement voor het Verdrag van Lissabon gekozen. Door twee cases te gebruiken kan er een goede vergelijking gemaakt worden. De cases rondom het Verdrag van Lissabon

zijn hiervoor uitermate geschikt om deze nieuwe verandering te onderzoeken en gelijk voort te borduren op gedaan onderzoek.

4.1.5. Meerdere cases

Zoals boven benoemd worden in dit onderzoek twee cases onderzocht. Yin (2009) noemt verschillende aanpakken om casestudies te doen. Zo is er een single- en een mutiple- casestudy. Een multiple casestudy kan gedaan worden bij een vergelijking van verschillende cases (Van Thiel,2007, p. 102). In dit onderzoek is er sprake van een multiple-casesdesign aangezien er twee cases onderzocht worden. De keuze voor twee cases komt voort uit de hoofdvraag. Om deze te beantwoorden moet een vergelijking getrokken worden tussen de situatie voor en de situatie na het Verdrag van Lissabon. Door twee cases te onderscheiden kan een vergelijking getrokken worden.

Het voordeel van een multiple casestudy is dat de resultaten die bekend worden door het onderzoek meer valide zijn dan die van single casestudies. Door meerdere cases te onderzoeken, is de generaliseerbaarheid groter (Yin, 2009, p. 53,60-61). Wel is het van belang dat er bij de manier van onderzoeken sprake is van 'replication', niet van 'sampling'. Hiermee wordt bedoeld dat de cases op dezelfde manier en los van elkaar onderzocht worden (Yin, 1994,p. 51). In dit onderzoek wordt dit ondervangen door zoveel mogelijk onderzoekseenheden te gebruiken die niet in beide cases voorkomen. Ook worden allebei de cases aan de hand van dezelfde topiclijst onderzocht.

Er zijn ook nadelen aan het gebruik van een multiple casestudy. Zo zijn de cases die in een multiple casestudy behandeld worden, meestal minder complex dan een single casestudy. Ook kost het doen van een multiple casestudy veel tijd, misschien meer dan een individuele student heeft (Yin, 1994,p. 45). Toch wegen in dit onderzoek de voordelen zwaarder dan de nadelen. Wanneer de onderzoeker zich bewust is van de tijd die het onderzoek kan kosten, moet hier rekening mee gehouden worden. Misschien zijn de cases minder complex dan bij een single casestudy, de generaliseerbaarheid van de uitkomst van het onderzoek is wel groter. Mede hierdoor is gekozen voor een multiple casestudy.

Naast de bepaling of er één of meerdere cases onderzocht worden, kan een case bestaan uit één onderzoekseenheid of meerdere. Yin (1994) noemt dit een case met één onderzoekseenheid *holistic* en een case met meerdere onderzoekseenheden *embedded*. In dit onderzoek is er sprake van een multiple embedded casestudy omdat er binnen de cases verschillende onderzoekseenheden zijn die onderzocht worden. Die onderzoekseenheden staan binnen de cases op zichzelf, ze kunnen los van elkaar onderzocht worden.

4.1.6. Vergelijkingen tussen de cases

In dit onderzoek wordt van een multiple embedded casestudy gebruik gemaakt. Dit komt tot uiting doordat er twee verschillende cases gekozen zijn. Het verschil zit in de inwerkstelling van het Verdrag van Lissabon. In de eerste case was het Verdrag nog niet van kracht, in de tweede case wel. De cases zijn als volgt gekozen:

De periode van de case voor het Verdrag van Lissabon begint in 1999. De keuze om vanaf 1999 te onderzoeken, ligt aan het feit dat een periode van tien jaar een goed inzicht kan geven over de ontwikkelingen die zich daarin afspeelde. Het einde van de periode van de situatie voor het Verdrag van Lissabon is in juli 2009, wanneer de verkiezingen zijn voor de zevende zitting van het Europees Parlement. Hiervoor is gekozen omdat de inwerkstelling van het Verdrag van Lissabon weliswaar op 1 december 2009 ligt, maar in juli 2009 wisselen de Europarlementariërs in Brussel door de verkiezingen. De periode tussen juni en december 2009 is gering en door de wisseling van de Europarlementariërs in juli 2009 is het beter de scheiding daar te plaatsen. Hierdoor ontstaan twee gescheiden groepen onderzoekseenheden: Oud-Europarlementariërs van de periodes tot en met 2009 en nieuwe Europarlementariërs van 2009 tot en met nu. Door die scheiding van onderzoekseenheden wordt de strikte scheiding tussen de twee cases groter.

Dit betekent dat het begin van de periode van de case na het Verdrag van Lissabon in juli 2009 is gesitueerd. De periode sluit zo gelijk aan op de vorige periode. De periode van de situatie na het Verdrag van Lissabon eindigt in december 2010, een jaar na de inwerkstelling van het Verdrag van Lissabon. Concreet gaat dit onderzoek over de situatie vanaf 1999 tot en met juli 2009 en vanaf juli 2009 tot december 2010.

Binnen de twee cases is er sprake van verschillende onderzoekseenheden. Die onderzoekseenheden bestaan uit Nederlandse Oud-Europarlementariërs en Europarlementariërs die nu zitting nemen in het Europees Parlement. Er is gekozen voor Nederlandse Europarlementariërs omdat de achtergrond van deze politici beter bekend is. De resultaten die uit de interviews naar voren komen, kunnen hierdoor beter in de context geplaatst worden aangezien de onderzoeker de Nederlandse politiek en haar gewoontes beter kent dan die van bijvoorbeeld Duitsland. De Nederlandse onderzoekseenheden werden geselecteerd op een aantal eisen:

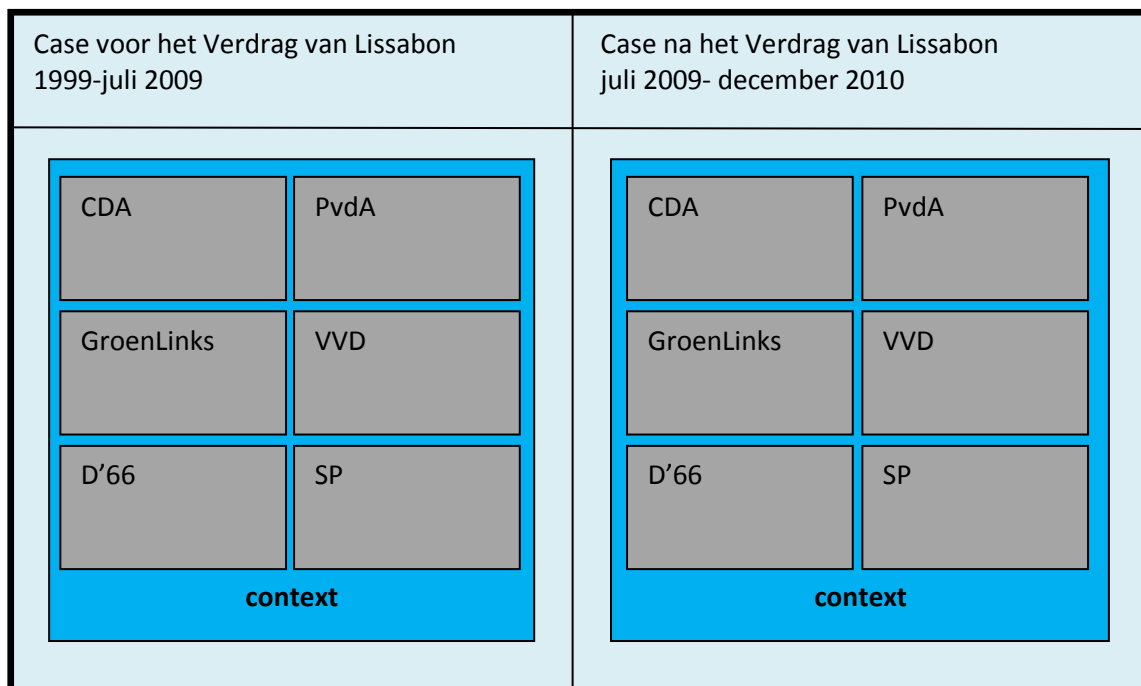
Ze moesten komen uit een politieke partij die voor en na het Verdrag van Lissabon deel neemt aan het Europees Parlement. Door allemaal verschillende politieke partijen te nemen als uitgangspunt, kon door variatie juist de significantie vergroot worden. Door alle verschillende partijen met verschillende werkwijzen en eigen regels te onderzoeken, kan wel een conclusie getrokken worden over de resultaten die bij iedereen naar voren komen.

Voor de case voor het Verdrag van Lissabon moeten ze tot aan 2009 in het Europees Parlement gezeten hebben. Door oud-Europarlementariërs te interviewen die tot 2009 in het Europees Parlement gezet hebben, kan voorkomen worden dat andere grote gebeurtenissen in het Europees Parlement zoals de uitbreiding in 2004 niet meegenomen worden in het onderzoek. Het zou dan kunnen dat de verandering die wellicht uit dit onderzoek naar voren komt niet door het Verdrag van Lissabon veroorzaakt is, maar door andere grote veranderingen die alleen niet benoemd zijn. Op deze manier wordt geprobeerd zoveel mogelijk andere variabelen uit te schakelen die invloed kunnen hebben.

Voor de case na het Verdrag van Lissabon moesten de Europarlementariërs vanaf 2009 en niet eerder of later in het Europees Parlement deelnemen. Hier geldt ook dat de invloed van andere variabelen zo klein mogelijk gehouden moet worden. Door de tijdsperiodes van de cases op elkaar aan te laten sluiten, wordt geprobeerd de invloed van de overige variabelen dan het Verdrag van Lissabon uit te sluiten.

Van elke politieke partij die aan de eis van deelname voldoet, moet er één onderzoekseenheid van voor het Verdrag van Lissabon meedoen en één van na het Verdrag van Lissabon. Één van de voorwaarden van een multiple casestudy is dat de twee cases op dezelfde manier onderzocht worden. Door de manier van onderzoek en de manier van onderzoekseenheden vergaren gelijk te houden kan aan deze voorwaarde voldoen worden.

Uiteindelijk bleven er 6 politieke partijen over die leden hadden die voldeden aan de bovenstaande eisen. In de tabel hieronder is weergegeven hoe de cases ingedeeld zijn.

Figuur 4.1 multiple embedded casestudy voor en na het Verdrag van Lissabon.

4.1.7. Onderzoekseenheden

Aan de hand van de opgestelde eisen zijn er onderzoekseenheden ofwel respondenten benaderd. Hierna zullen beide termen voorkomen. Hierbij lag de nadruk meer op de geschiktheid aan de hand van de eisen en minder op de man-vrouw verhouding, of de leeftijd van de onderzoekseenheden. Te veel eisen zou betekenen dat er te weinig Europarlementariërs over bleven om te benaderen.

Niet aan alle eisen is kunnen voldoen naarmate het onderzoek vorderde. Nederland telt 25 Europarlementariërs met een druk bestaan. Toch is het gelukt om tien Europarlementariërs te interviewen. Vier Europarlementariërs van de periode voor het Verdrag van Lissabon hebben meegewerkt, de SP en de VVD ontbreken. Voor de periode na het Verdrag van Lissabon hebben van de zes partijen allemaal één Europarlementariër meegewerkt.

4.2. Onderzoeksmethoden

4.2.1. Het vergaren van data: door interviews

Als onderzoeksmethode is gekozen om respondenten te interviewen. Door mensen te vragen welke betekenis ze geven aan de realiteit kan het best diepgang bereikt worden. Interviews met respondenten maken het mogelijk om het onderwerp van het onderzoek vanuit het perspectief van de respondenten te leren kennen met het doel om het te beschrijven en te verklaren waar mogelijk (Boeijs, 2008, p. 27).

Interviewen als methode van onderzoek heeft verschillende voordelen. Zo zijn interviews zeer gefocust, het is een manier om diep op het onderwerp van de case in te gaan. Ook zorgt het voor inzichten bij de onderzoeker. Zo kan er doorggevraagd worden wanneer iets niet helemaal duidelijk is voor de onderzoeker en kunnen verbanden gelegd worden door vraag en wedervraag (Yin, 1994, p. 80). Deze voordelen van interviewen passen goed bij dit onderzoek. Het onderwerp vraagt om een definitiebepaling van de respondent en met doorvragen kan meer te weten gekomen worden over de motivatie van Europarlementariërs, die door een vragenlijst bijvoorbeeld niet naar voren zouden komen. Door interviews te houden kan er ook doorggevraagd worden op onduidelijke antwoorden, suggestieve opmerkingen of de weigering tot een antwoord. Daarnaast speelt de lichaamstaal van een respondent een rol, hij kan iets tegenovergesteld uitstralen dan de antwoorden die hij geeft. Door te interviewen komen al deze aspecten aan bod die anders buiten beschouwing gelaten zouden worden.

Interviewen heeft naast voordelen ook een paar nadelen. Respondenten zeggen niet altijd wat ze bedoelen, fysieke aanwezigheid van de onderzoeker kan een bijdrage leveren aan de interpretatie van de betekenis die mensen geven aan de realiteit. Wanneer de vragen niet goed

gesteld worden, komt veel kostbare informatie niet vrij. Ook kan een respondent een vooroordeel krijgen door slecht gestelde vragen. Daarbij kan de onderzoeker ook een vooroordeel krijgen van de reactie van de respondent. Die reactie kan niet volledig zijn of de respondent heeft een dubbele agenda. De informatie uit het interview is dan niet volledig en niet waar. De respondent kan niet het achterste van zijn tong laten zien en sociaal wenselijke antwoorden geven (Yin, 1994,p. 80). Deze factoren kunnen allemaal een vertekent beeld opleveren bij de onderzoeker.

Wanneer een onderzoeker goed op de valkuilen let die kunnen optreden bij het gebruik van interviews, dan is het een zeer goede methode van onderzoek. Vooral de lichaamstaal en de manier waarop antwoord gegeven wordt op de vragen kunnen veel zeggen over de intenties van de respondent. Een onderzoeker kan nooit het antwoord van een respondent helemaal doorgronden, maar door bijvoorbeeld door te vragen kan een onderzoeker veel te weten komen over de intentie van de respondent. Daarbij helpt het om vragen een paar keer op een iets andere manier te herhalen waardoor een respondent zijn eigen antwoord nuanceert.

Naast de voor- en nadelen die invloed kunnen hebben op de kwaliteit van het interview, zijn er ook verschillende soorten interviews die het vergaren van data kunnen beïnvloeden. Er zijn open interviews, vaak met één beginvraag en de rest van de vragen hangt dan af van het gesprek. Er zijn halfgestructureerde interviews, deze volgen voor een deel vastgestelde vragen en voor een deel de realiteit van het gesprek en er zijn gestructureerde interviews. Deze laatste soort interviews staat gelijk aan het afnemen van enquêtes, alleen dan mondeling (Van Thiel, 2007, p. 106-107).

In de interviews met de (oud)Europarlementariërs wordt gebruik gemaakt van semigestructureerde interviews, of een focused interview (Yin,1994, p. 84). Hier is voor gekozen omdat de tijd om te interviewen vaak beperkt is, maar er een aantal vragen zijn die toch beantwoord moeten worden. Deze vragen geven richting aan het gesprek en zorgen ervoor dat de belangrijkste vragen behandeld worden die aan de hand van de theorie opgesteld zijn. Daarnaast is het de bedoeling dat er vragen gesteld worden die actueel zijn en de conversatie verduidelijken, zonder te insinueren (Yin,2009, p. 106). Het gaat erom wat de respondenten als hun motivatie zien. Motivatie is niet in een paar woorden te vangen, door juist een gedeelte van het interview open te laten kan hier verder op ingegaan worden. In een semigestructureerd interview is hier ruimte voor(Van Thiel, 2007, p. 107-109).

In dit onderzoek is ook gebruikt gemaakt van twee open interviews met experts. Het voordeel van open interviews is dat de respondenten zelf richting aangeven en de interviewer niet sturend is (Yin, 2009,p. 106). Op die manier komt er veel informatie vrij die door de respondent zelf belangrijk geacht wordt, los van de onderzoeker.

De expertinterviews zijn gehouden met dr. Binnema, docent bij de Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisationswetenschap op het gebied van Europese partijen en drs. Terpstra, adjunct-griffier in de Tweede Kamer voor Europese Zaken.

De interviews met de onderzoekseenheden hebben op verschillende manieren plaatsgevonden. Zo zijn er zeven respondenten persoonlijk geïnterviewd en zijn de overige drie per telefoon geïnterviewd. De lengte van de interviews verschillen per onderzoekseenheid. Zo duurt het langste interview ruim een uur en duurt het kortste interview negen minuten. Doordat de lengte van de interviews verschillen, zijn sommige vragen niet in elk interview gesteld. Hierdoor kan het zijn dat niet van elke respondent antwoord is op alle vragen. De gaten die hierdoor in de data vallen, worden opgevangen door de informatie die door andere respondenten is gegeven. Natuurlijk wordt er met dit gegeven in de analyse rekening gehouden.

Naast interviews wordt niet gebruikt gemaakt van een andere methode van onderzoek. Het is het afnemen van interviews zal genoeg bruikbare data opleveren.

4.2.2. Het analyseren van data

Het analyseren van de data wordt gedaan aan de hand van uitgewerkte interviews. Deze worden aan de hand van opgestelde codes verdeeld onder de onderscheiden standpunten uit de theorie. De analyse van de interviews is door middel van codering gedaan om achter patronen, oorzaak-gevolgrelaties en andere samenhangen te komen (Van Thiel, 2007, p. 159-164).

Concreet zijn de interviews letterlijk uitgewerkt en hebben alle respondenten een eigen nummer gekregen zodat ze in de analyse anoniem blijven. De uitgewerkte interviews worden aan de hand van codes onderverdeeld in kleine stukjes tekst. In Excel is een bestand aangemaakt waar de geanalyseerde stukken tekst met het codenummer ingezet zijn. Per code kunnen alle stukken die over die code gaan, opgeroepen worden. Op die manier kan de onderzoeker van alle interviews tegelijkertijd zien wat er bijvoorbeeld gezegd is over het belang van stemmen in het Europees Parlement. Om de kern en de sfeer van een interview niet te verliezen, worden alle interviews ook in het geheel gelezen en meegenomen in de analyse wanneer er afwijkende uitkomsten naar voren komen.

De twee cases zijn strikt gescheiden in de analyse. Elke case heeft een eigen Excelbestand gekregen zodat deze niet door elkaar heen lopen. De interviews van de verschillende cases worden op identieke wijze geanalyseerd om de betrouwbaarheid van het onderzoek te kunnen waarborgen.

De resultaten zullen apart van elkaar geschreven worden aan de hand van de opgestelde codes. Dit wordt gedaan om de replicerbaarheid van het onderzoek te waarborgen. In de het hoofdstuk over

de resultaten zullen de respondenten anoniem geciteerd en geparafraseerd worden. Het nummer van de respondent samen met het regelnummer van de betreffende zinnen zal vermeld worden als volgt: (R 0:1-12). Zo kunnen de citaten makkelijk teruggevonden worden in de transcripten.

Uiteindelijk worden aan de hand van de resultaten de hypothesen getoetst en kan de conclusie opgemaakt worden.

4.2.3. Operationalisatie van de begrippen

De interviews worden aan de hand van een topiclijst gehouden. Hierin zijn vragen opgesteld die van de theorie zijn afgeleid en uit de interviews met de experts gehaald zijn. De topiclijst was leidend in de gedane interviews, maar gaf ook ruimte om vragen te stellen die in de interviews actueel waren. De topiclijst is in de bijlage te vinden.

De codeboom is aan de hand van de theorie en de topiclijst opgesteld. Het samenstellen van de codeboom is een proces geweest. Uit de interviews kwamen nieuwe onderwerpen naar voren die nog niet in de codeboom opgenomen waren. Hier is de codeboom op aangepast. Ook zijn sommige codes samengevoegd omdat de onderwerpen overeenkwamen of omdat ze in de interviews onlosmakelijk met elkaar verbonden waren. De codeboom om de vergaarde data te analyseren is in de bijlage te vinden.

4.3. Betrouwbaarheid en validiteit

In deze paragraaf gaat het over de betrouwbaarheid en de validiteit van dit onderzoek. Voor elk onderzoek is het van belang dat het betrouwbaar en valide is omdat de generaliseerbaarheid en de geloofwaardigheid van het onderzoek hierdoor toeneemt. De manier van onderzoek doen moet duidelijk te volgen zijn.

In deze paragraaf wordt als eerste aandacht gegeven aan de redentatie binnen het onderzoek, de interne validiteit. Daarna wordt bij de externe validiteit gekeken in hoeverre de resultaten generaliseerbaar zijn voor andere gevallen. Als derde wordt gekeken naar de constructieve validiteit, meet je wat je wilt meten? Als laatste gaat het over de betrouwbaarheid van het onderzoek. Op welke manier is gewaarborgd dat de resultaten niet gemanipuleerd zijn en dat de theorie los gevormd is van de resultaten? Al deze verschillende manieren om de validiteit en de betrouwbaarheid te waarborgen komen naar voren in de volgende paragraaf.

4.3.1. Interne validiteit

Interne validiteit zorgt ervoor dat er goed gekeken wordt naar de verwachting die opgesteld is: leidt X daadwerkelijk wel tot Y? Anders gezegd: klopt het causale verband dat gemaakt wordt? Om zeker te zijn dat alle andere factoren buitengesloten worden, kan gebruik gemaakt worden van het vergelijken van patronen die uit de data naar voren komen. De empirie komt dan met de theoretische causale verbanden overeen (Yin, 2009, p. 41-43,136-138).

In dit onderzoek is geprobeerd alle andere mogelijke factoren uit te schakelen door onderzoekseenheden te kiezen van zes verschillende partijen. De overeenkomsten die tussen de zes partijen bestaan, komen voort uit een gedeelde belevenis en vormen een patroon. De partijspecifieke invloed die invloed zou kunnen hebben, is op deze manier ondervangen.

Verder wordt er ook in de gevonden data gebruik gemaakt van patronen. Zo wordt gekeken naar het verband tussen het uitgangspunt van de stembepaling en de manier waarop de Europarlementariërs stemmen. Het gehele proces van stembepaling in kaart gebracht waardoor een patroon ontstaat, wat duidelijkheid schept over de volledigheid van de gevonden data. Door de patronen te vergelijken wordt de interne validiteit groter.

4.3.2. Externe validiteit

Daar waar interne validiteit kijkt naar de causaliteit binnen het onderzoek, kijkt externe validiteit naar de causaliteit buiten het onderzoek. In hoeverre kunnen de resultaten gegeneraliseerd worden? Doorgaans wordt verwacht dat de externe causaliteit bij casestudies minder dan bij andere vormen van onderzoek. Dit zou komen door de geringe onderzoekseenheden. De verminderde redenering zorgt ervoor dat het minder goed op andere gevallen toegepast kan worden en dat de uitkomsten moeilijker te controleren zijn (Van Thiel,2007, p.101-103). Deze redenering komt voort uit de hoek van survey onderzoek. Bij het doen van casestudies wordt gebruik gemaakt van analytisch generaliseren. Hierbij wordt geprobeerd om een set van resultaten met een bredere theorie te generaliseren (Yin,2009, p. 43, Van Thiel, 2007, p.104). Om toch de generaliseerbaarheid te verhogen, kan er bij multiple case-studies gebruik gemaakt worden van 'replication logic'(Yin, 2009, p. 41). De verschillende cases worden dan op precies dezelfde manier geanalyseerd waardoor er geen verschil in analyse ontstaat waardoor de mate van generaliseerbaarheid toeneemt.

In dit onderzoek wordt van die tactiek gebruik gemaakt. Beide cases worden op precies dezelfde wijze geanalyseerd waardoor de resultaten die eruit komen met elkaar vergelijkbaar zijn. Daardoor neemt de generaliseerbaarheid van het onderzoek toe. In dit onderzoek zijn alleen de Nederlandse Europarlementariërs aan bod gekomen, maar de uitkomsten van dit onderzoek zouden ook kunnen gelden voor landen die qua mate van nationalisme, staatsysteem en cultuur op

Nederland lijken. De Noord-Europese landen worden binnen Europa vaak als een blok gezien. De conclusie van dit onderzoek kan misschien ook voor die landen gelden.

4.3.3. Construct validity

Deze vorm van validiteit gaat over de manier waarop het onderzoek is opgezet. Meet je wat je wilt meten? Zijn alle begrippen goed gedefinieerd? Hierbij speelt de operationalisatie van de theoretische begrippen een grote rol. De kritiek op het gebruik van casestudies is dat ze geen goede operationalisatie voortbrengen maar op subjectieve wijze de data geanalyseerd wordt. Bij de operationalisatie is het van belang hier rekening mee te houden.

Om ervoor te zorgen dat de begrippen goed gedefinieerd en operationaliseer zijn, is het van belang om meerdere manieren van dataverzameling in het onderzoek te gebruiken. Daarnaast is het van belang dat de vergaarde data logisch verwerkt worden. De beste manier om ervoor te zorgen dat de begrippen goed gedefinieerd en geoperationaliseerd zijn, is om experts de opzet van het onderzoek te laten zien (Yin, 2009, p. 41).

In dit onderzoek is er sprake van een zeer duidelijk gedefinieerde operationalisatie van de theorie die doorwerkt in de topiclijst en de codeboom. Overall wordt dezelfde manier van analyseren gebruikt aan de hand van de codeboom. Ook hebben twee experts hun mening gegeven over de gebruikte theorie en hebben ze aanvullingen gegeven. De theorie is daardoor voor het vergaren van de data nog een keer kritisch bekeken of het past bij datgene wat dit onderzoek wil meten. Door de experts te laten kijken naar de theorie wordt de construct validity vergroot.

4.3.4. Betrouwbaarheid

Het doel van betrouwbaarheid is het minimaliseren van de fouten en vooronderstellingen in een onderzoek (Yin,2009, p. 45). Het onderzoek moet door een andere onderzoeker op precies dezelfde manier uitgevoerd kunnen worden als de eerste keer is gebeurd. Dit vraagt van de onderzoeker een duidelijke verantwoording van de gedane keuzes en het uiteenzetten van de gemaakte keuzes zodat het herhaald kan worden. De beste manier om het probleem van de betrouwbaarheid te benaderen is om zoveel mogelijk stappen te operationaliseren en om het onderzoek uit te voeren alsof er iemand de hele tijd over je schouder meekijkt (Yin,2009, p.45).

In dit onderzoek zijn alle gemaakte keuzes zo goed mogelijk verantwoord. Daarnaast is de gedachtegang vanaf de theorie tot aan de codeboom gestructureerd en overzichtelijk. Ook zijn de gebruikte topiclijst en de codeboom compleet en is alles aan de hand van deze hulpmiddelen

geanalyseerd. Deze maatregelen zorgen ervoor dat het duidelijk waarom het onderzoek op die manier is aangepakt en hoe het herhaald kan worden.

Ook moet een onderzoeker zich bewust zijn van de versturende rol die hij kan hebben in een onderzoekssituatie (Van Thiel, 2007, p.166). In dit onderzoek kan dit uitmonden in politiek correcte antwoorden. De manier om hier mee om te gaan is om door te vragen op antwoorden van de respondent en de vraag meerdere keren net anders te stellen. Ook het vragen naar een voorbeeld kan het geven van een politiek correct antwoord ongedaan maken.

Daarnaast is het van belang om afwijkende of onverwachte uitkomsten goed te onderzoeken in plaats van ze bijvoorbeeld af te doen als foutieve antwoorden (Van Thiel,2007, p. 166). Pas wanneer ze beter onderzocht zijn kan de onderzoeker ze negeren. In dit onderzoek was er een verklaring te vinden voor de afwijkende uitkomsten door te kijken naar het gehele proces van de stembepaling en het patroon wat daar uit voortkomt.

Wat ook de betrouwbaarheid verhoogt van een onderzoek is om de conclusie te repliceren, door het doen van herhaalde metingen of door feedback van respondenten te vragen (Van Thiel, 2007, p.167). In dit onderzoek is dat tot uiting gekomen om dezelfde vragen meerdere keren aan een respondent te stellen, alleen net iets anders en om aan het einde van de interviews deze samen te vatten en vragen of de respondent het ermee eens is of nog opmerkingen heeft.

De betrouwbaarheid en validiteit van een onderzoek zal nooit geheel waterdicht zijn. Onderzoekers zijn ook mensen met eigen gedachten die niet vast te leggen zijn. Wel is in dit onderzoek geprobeerd op alle mogelijke manieren de betrouwbaarheid en validiteit te waarborgen en te verhogen, zodat de uitkomsten van dit onderzoek daadwerkelijk iets bij kunnen dragen aan de wetenschap.

5. De motivatie van Nederlandse Europarlementariërs in kaart gebracht

Dit hoofdstuk zal gaan over de twee cases die aan de hand van interviews in kaart zijn gebracht. Uit die interviews is data gehaald die geanalyseerd is door middel van de opgestelde codeboom. Deze codeboom is voor beide cases leidend geweest in de analyse om de validiteit van het onderzoek te vergrootten.

De eerste case gaat over de periode voor het Verdrag van Lissabon, de tweede case over de periode na het Verdrag van Lissabon. Aan de hand van de interviews met de Nederlandse Europarlementariërs zullen de resultaten opgetekend worden. Aan de opmerkelijkste vondsten wordt aandacht gegeven, zo ook aan veel voorkomende situaties.

5.1. Voor het verdrag van Lissabon

Hieronder wordt de case van voor het verdrag van Lissabon besproken. Eerst wordt de manier van werken omschreven waar de Europarlementariërs mee te maken hebben. De verhouding tussen de nationale partij en de Europese fractie speelt hierin ook een rol. Daarna gaat het over de waarde die Europarlementariërs hechten aan het stemmen. Ook de overweging bij het bepalen van een stem wordt kort besproken. De motivatie om te stemmen wordt daarna uitgelegd aan de hand van de drie onderscheiden standpunten. Daarna wordt kort samengevat wat de kernmotivatie is van de Europarlementariërs.

5.1.1. Het uitgangspunt van de stembepaling

Europarlementariërs bereiden hun stem op verschillende manieren voor. Dit komt doordat er veel verschillende belangen meespelen en de verhouding tussen die belangen is elke keer anders (R 11: 25-27). Ook kan het afhangen van de positie die ze in het wetgevende proces innemen (R 10:58-65). De meest voorkomende manier om een stem voor te bereiden is dat de Commissie met een voorstel komt. Dat wordt in een parlementaire commissie besproken waar Europarlementariërs lid van kunnen zijn. Deze parlementaire commissie stelt een rapporteur aan. Die is de woordvoerder van het Europees Parlement. Wanneer de rapporteur van de S&D fractie is, dan hebben de andere fracties een schaduwrapporteur die het proces in de gaten houdt (R 10:58-65). Over het voorstel van de rapporteur wordt in de fractie overlegd en er wordt een stemlijst gemaakt. Hierop staan plussen en minnen om aan te geven of de fractie voor of tegen het voorstel is (R 7:40-46). Na de het fractieoverleg wordt er in de delegatie ook vergaderd. Wanneer blijkt dat het standpunt van de nationale partij afwijkt, kan het zijn dat besloten wordt om van de fractie af te wijken (R 9:41-45).

Het standpunt van de Europese fractie dient als basis van de stem die de Europarlementariërs uitbrengen (R 7, R 9:60-62, R 10:135-143, R 11). Zoals een Europarlementariër zegt: *Dat is eigenlijk je basis, je doet het met de fractie* (R 7:549). De opvattingen van de fractie, de delegatie en de persoonlijke opvattingen komen vaak overeen, waardoor er meestal geen problemen ontstaan bij het stemmen. Wanneer de standpunten overeenkomen, wordt het standpunt van de Europese fractie gevolgd (R 11:177-178, R 10:222-225, 228-229). De standpunten overlappen elkaar omdat Europarlementariërs ook invloed uitoefenen op de totstandkoming van de standpunten. Zo wordt er meegeschreven aan het verkiezingsprogramma (R 10:451-455), of de Europarlementariër is zelf de rapporteur op belangrijke onderwerpen (R 7:147-149). Daarnaast komt de ideologie van de Europarlementariërs vaak overeen met die van de fractie en de partij (R 7, R 9, R 10, R 11). Dit zijn voorbeelden van de vermenging die kan optreden tussen de verschillende standpunten.

De meeste tijd wordt er door de Europarlementariërs meegestemd met de Europese fractie. Toch zijn er ook momenten dat de standpunten niet overeenkomen en besloten wordt af te wijken. Dit gebeurt niet heel vaak (R 11:175, 177-179, R 7:80-81, R 9:62-64, 203-204, R 10:222-229). De Europarlementariërs geven aan dat er afgeweken wordt wanneer het politieke karakter van het onderwerp dit verlangt (R 9:206-207, 82-84, R 10:136-140). Een voorbeeld van een politiek beladen onderwerp is de toetreding van Turkije in de Europese Unie. In de lidstaat is meestal veel aandacht voor het onderwerp, waardoor er scherper gelet wordt op wat de Europarlementariërs doen. Wanneer blijkt dat de fractielijn afwijkt van het nationale partijstandpunt, wordt de afweging moeilijker. Soms wordt er van de fractielijn afgeweken, soms van het nationale partijstandpunt. Welke motivatie achter deze uiteindelijke keuze zit, zal in de volgende paragrafen besproken worden.

5.1.2. De verhouding tussen de nationale partij en de Europese delegatie.

De verhouding tussen de nationale partij en de delegatie in Brussel kan een grote rol spelen in het bepalen van een stem. Draagt de nationale partij op wat ze in Brussel moeten stemmen, hebben ze goed contact of staan ze op voet van oorlog? Het blijkt bij de Europarlementariërs te verschillen. Zo was de onderlinge afstemming bij het CDA eerst zeer slecht en was er sprake van wantrouwen tussen de nationale partij en de delegatie in Brussel. Naarmate er steeds meer wetgeving in Brussel gemaakt werd, kwam hier verandering in en door de jaren heen verbeterde de communicatie. Er werd afgesproken meer contact te hebben en door te overleggen werd de afstemming beter. Hierdoor verdween het wantrouwen (R 9:174-194). Bij de andere Europarlementariërs ligt dit anders: hier is de afstemming goed geregeld en is er sprake van overleg, ook zijn de partijen homogeen in hun opvattingen, ze zitten meestal op één lijn (R 11:196-199).

Vaak hebben de delegaties contact met de Tweede Kamerfractie in Den Haag over politieke onderwerpen. Door te overleggen of een medewerker te hebben die het contact houdt, wordt er in contact gebleven (R 7, R 10, R 11, R 10). Soms worden Europarlementariërs weleens als lastig gezien en wordt er flink gediscussieerd over onderwerpen die Brussel aangaan. Toch is er altijd overeenstemming wanneer het op stemmen aankomt (R 7:201-203,228-232).

5.1.3. De betekenis van stemmen voor Europarlementariërs

Naast dat het proces in kaart wordt gebracht wat leidt tot het stemmen, is het ook interessant hoe Europarlementariërs zelf aankijken tegen het stemmen. Stemmen is een wezenlijk onderdeel van het werk van een Europarlementariër. De waarde die ze zelf hechten aan deze taak geeft een indicatie hoe serieus Europarlementariërs bezig zijn met het vormen van de stem en de motivatie die daar achter ligt. Het stemmen wordt door alle Europarlementariërs als (heel) belangrijk ervaren (R 11:9-11,R 10:47-49 ,R 9:19-21,R 7:18-21). Het is niet de enige taak van een Europarlementariër, maar uiteindelijk komen alle werkzaamheden samen bij het stemmen in de plenaire zittingen. Wel is niet elke stem even belangrijk. Dit hangt af van het karakter van het voorstel waar over gestemd wordt. De wetgevende voorstellen worden door één Europarlementariër belangrijker geacht (R 7:22-24) dan de andere voorstellen. Andere taken zijn ook belangrijk voor Europarlementariërs, maar het stemmen is zeer belangrijk, ze ontbreken niet graag bij een stemming (R 10:29-30).

Één Europarlementariër geeft aan dat stemmen erg belangrijk is, maar de Roll Call Votes worden zeer goed bestudeerd. Deze stemmen worden namelijk geregistreerd en worden vaak met een reden aangevraagd. Roll Call votes zijn daardoor extra belangrijk (R 7:406-423).

5.1.4. Redenen om mee te stemmen met het Europese fractiestandpunt

Eerder is al geconcludeerd dat het fractiestandpunt het uitgangspunt is van de Europarlementariërs en dat hier soms van afgeweken wordt. De vraag is waarom gekozen wordt om dit standpunt te volgen. Volgens de Europarlementariërs zelf is fractiediscipline een belangrijk argument om mee te stemmen met de Europese fractie. Door het stemmen met een grote groep vorm je een blok. Dit blok kan ervoor zorgen dat er dingen voor mekaar gekregen worden. Een fractie dat een blok vormt, straalt macht uit. Het hebben van macht om dingen voor mekaar te krijgen is heel erg van belang voor de Europarlementariërs (R 7:88-91, R 9:497-499, R 10:120-124). Fractiediscipline is iets wat er moet zijn, anders kan er niks bereikt worden. Een Europarlementariër verwoordt het zo: *'Nou zonder die eenheid van de fractie bereiken we niks, zijn we geen machtsfactor meer in dit Parlement en ik heb iets te bereiken in de wereld en dat kan ik niet op een andere manier doen dan met macht (R 10: 269-271).'* Het hebben van macht is essentieel om iets te bereiken en dat kan door als fractie een

blok te vormen, dat betekent ook dat wanneer een Europarlementariër het ergens misschien niet helemaal mee eens is, toch met de fractie mee zal stemmen (R 10:352-353, R 11:83-87).

Een ander veelgenoemd argument is het principe van geven en nemen. Wanneer een Europarlementariër wil dat zijn plan aangenomen wordt, heeft hij andere stemmen nodig. De beste manier is om je eigen fractie mee te krijgen. Wanneer andere Europarlementariërs meegaan met zijn plan, zal hij ook met de plannen van die Europarlementariërs mee moeten gaan. Anders is het de volgende keer afgelopen. Soms stroken die plannen niet helemaal met de eigen overtuigingen. Toch wordt dan gekozen om de Europese fractie te volgen met in het achterhoofd het idee dat de volgende keer de fractie hem zal volgen bij een belangrijk onderwerp (R 7:102-106, R 9:510-513, R 11:182-184) of zoals een Europarlementariër het mooi uitdrukt: *'Politiek is ook een kwestie van goede contacten onderhouden en geven en nemen* (R 10:308-309).' Om wat voor mekaar te krijgen is het van belang dat er een blok staat. Geven en nemen onder de Europarlementariërs zorgt ervoor dat er een blok kan worden.

Het meestemmen met de Europese fractie kan ook voortkomen uit angst dat het vertrouwen van de fractie in de delegatie afneemt. Loyaliteit is belangrijk in de Europese fracties. De Europarlementariërs onderschrijven dat loyaliteit van belang is en dat je goed moet nadenken voordat je afwijkt (R 11:182-184, R 10:352-356). Wel moet er ruimte zijn voor de verschillende meningen en afwijken van de fractie moet mogelijk blijven (R 9:630-632). In de stembepaling speelt het verder geen rol volgens de Europarlementariërs.

Europarlementariërs profiteren ook van andere voordelen wanneer ze bij een fractie zitten. Zo worden er stemlijsten aangeleverd over onderwerpen waar ze zichzelf niet mee bezig houden in het Europees Parlement. Op die manier hebben ze toegang tot informatie, zonder daar zelf moeite voor te hoeven doen. Door de stemlijsten te volgen van hun fractie, blijven ze wel dicht bij hun ideologische overtuiging. Dit argument om mee te stemmen met de Europese fractie is niet naar voren gekomen uit de interviews met de Europarlementariërs. Vaak gaven ze aan op te letten wie de stemlijsten maakten en wie de rapporteur was op een onderwerp om te kunnen waarborgen dat het standpunt overeenkwam met het eigen standpunt (R 7:374-383). Het gebeurt wel dat er gestemd wordt aan de hand van de stemlijst, maar dit wordt niet geheel blind gedaan. De toegang tot informatie speelt geen rol bij de motivatie van Europarlementariërs.

Stemmen hoeft niet alleen te leiden tot het aannemen van wetgeving. Het kan ook een manier zijn om trouw te tonen aan de Europese fractie. Dit is vooral van belang wanneer een Europarlementariër een carrière in het Europees Parlement ambieert als fractievoorzitter of iets dergelijks. Deze redenering gaat niet op bij de Europarlementariërs uit Nederland. Niet alle Europarlementariërs hebben deze vraag beantwoord. Wat wel naar voren kwam uit de antwoorden

is dat degene die wel de vraag beantwoord heeft geen carrière wilde in het Europee Parlement (R 7:535-541).

Stemmen kan ook een manier zijn om trouw te bewijzen aan lobbygroepen. In ruil voor informatie of andere gunsten, verleent de Europarlementariër zijn stem aan de lobbygroepen. De Europarlementariërs geven aan dat de lobbygroepen handig zijn voor informatie en dat ze zeker invloed hebben op de totstandkoming van de standpunten, maar dat ze geen directe invloed hebben op het stemmen (R 7:276-280, R 9:428-433, R 10:390-394). Ze laten zich niet leiden in hun stembepaling door lobbygroepen.

De belangrijkste argumenten die aangedragen worden door de Europarlementariërs om mee te stemmen met de Europese fractie zijn de fractiediscipline en het gegeven van geven en nemen. Op die manier kan er iets voor mekaar gekregen worden. Want: *'Je kunt natuurlijk gelijk hebben, maar je moet wel gelijk krijgen, anders schiet je er niks mee op (R 9:432-433).'*

5.1.5. Redenen om mee te stemmen met het nationale partijstandpunt

Meestal komen de standpunten van de Europese fractie en die van de nationale partij overeen. Soms wijkt het standpunt van de nationale partij af, dan kan besloten worden om af te wijken van de Europese fractie. Welke redenen worden door de Europarlementariërs genoemd om mee te stemmen met het nationale standpunt?

Wat het meest bij de Europarlementariërs naar voren komt is dat er geen druk van nationale partijen is om mee te stemmen met hun standpunt. Natuurlijk werkt het mee dat voor het grootste gedeelte de standpunten overeenkomen zoals te lezen is in de paragraaf over de verhoudingen tussen de nationale partij en de Europese fractie. Er werd geen druk gevoeld van de nationale partij om hun standpunt in te nemen. Er werd wel nagedacht over de consequenties voor de partij, maar de Europarlementariërs werden vrijgelaten bij GroenLinks en het CDA (R 7:530-534, R 9:387-391). Bij de PvdA werd in Brussel gekeken of er problemen konden komen met de standpunten. Dan werd er extra naar het standpunt gekeken, met de consequentie dat er een extra stemlijst kwam en dat de stem af zou wijken van de Europese fractie (R 10:104-110). Bij het CDA werd er bij politieke onderwerpen beter opgelet wat er gestemd wordt zodat de partij niet publiekelijk tegen elkaar uitgespeeld wordt (R 9:211-216).

Naast druk van de nationale partij, maakt het uit of een partij in de regering zit of in de coalitie. Verschil is te merken volgens het CDA. Zo heeft een kleine delegatie met een minister-president van de eigen kleur veel meer invloed in de fractie (R 9:294-299) en in de Raad van ministers. Ook heeft een Europarlementariër toegang tot het bewindsliedenoverleg waarin hij zijn eigen standpunten beter kan vertegenwoordigen (R 9:275-283). Een nadeel aan dat de partij in de

regering zit is dat er wel meer afgestemd moet worden (R 9:315). Dat de nationale partij in de regering zit is een voordeel voor de partij, maar het heeft geen invloed op de druk die uitgeoefend wordt om met het nationale partijstandpunt mee te stemmen. Over de druk van de nationale partij werd door een Europarlementariër van het CDA gezegd: (R 9:387-390) *'Nee, nooit! Nee wat dat betreft, dat doen ze in Nederland niet. De discipline vanuit het nationale, aan de touwtjes trekken, dat gebeurde in Nederland niet. Ze zeiden wat ze ervan vonden en dan was het aan ons wat we gingen stemmen, maar ze gingen niet van tevoren bellen van denk erom, als je dat doet dan kun je het wel vergeten.'*

Het idee om in Brussel een statement te maken tegenover de nationale politiek en daarom de nationale partijlijn te volgen, wordt door geen enkele Europarlementariër genoemd. Er kan vanuit gegaan worden dat dit geen rol speelt in de motivatie van de Europarlementariërs bij het stemmen.

Een andere vorm van druk vanuit de nationale partij kan zijn om een Europarlementariër bij de verkiezingen niet meer herkiesbaar te stellen wanneer deze zich niet aan de partijafspraken gehouden heeft of hem geen carrière meer te bieden binnen de partij. Deze redenen om het nationale standpunt te volgen worden niet door de Europarlementariërs erkent (R 7:530-534, R 9:387-393, R 11:102-108). Vaak laten de nationale partijen hun Europarlementariërs vrij in hun keuzes. Dit is volgens de Europarlementariërs ook nodig om tot een goede afweging te komen. Het kan zijn dat de gegeven antwoorden sociaal wenselijk zijn omdat de Europarlementariërs juist wel aan hun carrière denken en dus op hun antwoorden moeten letten.

Naast de nationale partij kunnen nationale lobbygroepen en de regering ook druk zetten om Europarlementariërs te bewegen voor hun standpunt te stemmen. Vanuit Nederland komt er niet veel druk om op een bepaalde manier te stemmen. Niet van journalisten (R 9:559-561), nog van nationale lobbygroepen. Wel wordt er verschillend gedacht over de druk die de regering uitoefent op de Europarlementariërs. Zo zijn verschillende Europarlementariërs één keer heel erg onder druk gezet door de Nederlandse regering (R 7:237-245, R 11:42-49). Zelf zeggen ze dat ze het verzoek naast zich neer hebben gelegd en verder geen gehoor hebben gegeven. Andere Europarlementariërs ervaren helemaal geen druk of vinden de druk niet ontoelaatbaar (R 10:435-437, R 9:446-448). Europarlementariërs lijken vrij te zijn in wat ze doen, ook als het om de Nederlandse staat gaat. Dat blijkt ook uit het volgende citaat:

'En ook de staat Nederland lobbyt dan. De Permanente Vertegenwoordiging, die lobbyen ook. Die komen ook met voorstellen langs van, dat onderwerp is voor Nederland onnavolgbaar. Nou dan kijk je ernaar en dan zeg je: nou ja, jammer dan! Het belang van de Nederlandse regering wordt niet zomaar aangenomen (R 9:446-448) .

De Europarlementariër worden niet onder druk gezet om met de nationale partij mee te stemmen. Er zijn momenten waarop de belangen vanuit de lidstaat groter zijn dan die van de belangen van de Europese fractie. Dan nog steeds geven de Europarlementariërs aan dat het hun eigen keuze is om te kiezen om het nationale partijstandpunt te volgen. De nationale partijen laten hun Europarlementariërs hierin ook vrij.

5.1.6. Redenen om persoonlijk standpunt te volgen

Het persoonlijke standpunt van Europarlementariërs komt meestal overeen met de standpunten van de nationale partij en de Europese fractie zoals eerder al genoemd is. Welke redenen worden er genoemd om het persoonlijke standpunt te volgen, ook wanneer dit in botsing is met het standpunt van de Europese fractie en de nationale partij?

Alle Europarlementariërs geven aan dat wanneer iets niet meer te verdedigen is tegenover de achterban, er afgeweken wordt (R 7:577-578, R 10:126-128, R 11:53-56). Dit geldt voor de Europese fractie, maar ook voor de nationale partij. *‘Omdat ik het dan op een punt echt niet eens ben met de Tweede Kamerfractie en dan heb ik echt mijn verantwoordelijkheden als gekozen in het Europees Parlement. Sorry jongens, ik ga over vijf miljoen mensen..’* (R 10:147-149).

Daarnaast speelt het ook nog een belangrijk rol wat de Europarlementariër er zelf van vindt. Wanneer hij zich niet kan vinden in de standpunten van de Europese fractie en de nationale fractie, dan zou hij afwijken (R 7:345-346, R 9:497-501, R 10:147-150). Dit gebeurt niet veel omdat: *‘Nee, omdat het niet nodig was (R 9:524).’* De standpunten kwamen meestal overeen.

De redenen om een statement te maken ten opzicht van de Europese en nationale politiek en de positie in het Europees Parlement, zijn door de Europarlementariërs niet genoemd, ook toen er naar gevraagd werd. Er kan dus aangenomen worden dat dit geen rol speelt bij de motivatie van hun stem.

Het volgen van een persoonlijk standpunt komt aan de orde wanneer er sprake is van conflicterende standpunten. Wanneer een Europarlementariër zijn standpunt niet kan verdedigen tegenover zijn achterban, zal hij afwijken. Ook wanneer het verkiezingsprogramma aanleiding geeft tot afwijking wordt dit gedaan. Deze situaties komen alleen niet vaak voor.

5.1.7. De kernmotivatie

De kern van de motivatie van de Europarlementariërs komt neer op één principe:

‘Nogmaals als ehm ik vind het niet zo erg als mensen over me heen vallen zolang ik maar het idee heb dat ik het kan verdedigen’ (R 7:463-464). Europarlementariërs moeten het er vooral zelf mee eens zijn. Wanneer ze niet overtuigd zijn van de noodzaak om een standpunt te volgen, zullen ze dit niet doen (R 7, R 9, R 10, R 11). Er zijn altijd redenen te bedenken waarom het volgen van een standpunt goed is en de standpunten komen vaak ook overeen omdat de ideologieën van de fractie, partij en Europarlementariër overeen komen. Maar wanneer de Europarlementariër er zelf niet achter staat, zal het niet gebeuren. Of zoals het mooi gezegd wordt: *‘Nee ik laat me niet..een parlementariër moet strikt genomen een vrij geweten volgen hè. Je stemt zonder last of ruggespraak dus ja...’* (R 11:107-108). In de praktijk betekent dit dat de Europarlementariër gewoon de Europese fractie en de nationale partij volgt omdat dit overeen komt met het persoonlijke standpunt. Wanneer deze zodanig conflicteren dat de Europarlementariër het er niet mee eens kan zijn wordt het persoonlijke standpunt gevolgd. Het gebeurt in de dagelijkse praktijk nauwelijks dat een Europarlementariër af moet wijken.

5.2. Na het verdrag van Lissabon

De case van na het Verdrag van Lissabon wordt hieronder beschreven. Ook hier wordt eerst aandacht gegeven aan de werkomgeving en de context van het werk van een Europarlementariër om een goed beeld te schetsen waar het nu precies om gaat. Daarna worden kort de punten behandeld die de motivatie kunnen beïnvloeden om mee te stemmen.

5.2.1. Het uitgangspunt van de stembepaling

De manier waarop Europarlementariërs hun stem voorbereiden, kan verschillen per onderwerp. Zo kan de positie van de Europarlementariër binnen het proces van de wetgeving invloed hebben op het bepalen van de stem. Wanneer een Europarlementariër in een commissie zit dan weet deze meer over het onderwerp en komt de wetgeving ook uit zijn koker. Wanneer de Europarlementariër niet betrokken is bij het onderwerp, wordt vaak de stemlijst gevolgd (R 5:27-31).

Ook kan het uitmaken in wat voor soort fractie een Europarlementariër plaats neemt. Bij een confederale fractie is de overeenstemming met de nationale partij het belangrijkste uitgangspunt. Het is mooi meegenomen wanneer het standpunt overeen komt met dat van de Europese fractie, maar dit is in principe niet het hoofddoel (R 6:97-111, 120-125). In het Europees Parlement hoort de SP bij een confederale fractie. Dit betekent ook dat de SP het uitgangspunt van de nationale partij

belangrijker vindt dan het standpunt van de confederatie. Het verkiezingsprogramma is het uitgangspunt van de stembepaling bij de SP. Daarbij komt voort dat er geen behoefte is om compromissen te sluiten: *'Maar om hier nou een hele trackrecord aan compromissen te hebben na vijf jaar, ik weet niet of dat zo goed is (R 6:183-184).'*' Doordat ze geen compromissen hoeven te sluiten, maken ze hun handen ook niet vies (R 6:198).

Bij andere partijen is de Europese fractie wel het uitgangspunt van de stembepaling (R 2, R 3, R 4, R 5, R 8). Zoals een Europarlementariër uitdrukt: *'Voor ons is toch ja de Europese fractie belangrijker dan de nationale partij. (R 2:102).'*' Dit komt tot uiting bij het stemmen: in 90% van de gevallen wordt er met de Europese fractie meegestemd. In die andere 10% zit juist de discussie over de belangrijke onderwerpen (R 4:374-376 , R 8:59-61).

Die discussie kan leiden tot het afwijken van het Europese fractiestandpunt. Voor het afwijken van het Europese fractiestandpunt worden verschillende redenen genoemd. Zo zijn de beloften die aan de kiezer gemaakt zijn voor twee partijen bindend. Wanneer het voorstel wat er ligt niet in lijn is met het verkiezingsprogramma, wordt afgeweken van het standpunt van de fractie (R 5: 36-39, R 4:333-335). Ook wanneer een onderwerp fundamenteel is voor de nationale partij, wordt er afgeweken van het Europese fractiestandpunt. Zo zal door de Nederlandse partijen afgeweken worden van het Europese fractiestandpunt wanneer het over Landbouw gaat in het Europees Parlement omdat dit fundamenteel is voor de nationale partij (R2:105-106,140-146, R 8:113-114). Ook zullen de Europarlementariërs van de regeringspartijen afwijken wanneer de standpunten tegen het Nederlandse belang ingaan (R 4:73-76, R 8:89-90).

Of er daadwerkelijk afgeweken wordt, ligt aan hoe belangrijk het onderwerp gevonden wordt. Elke keer moet die keuze opnieuw gemaakt worden. De motivatie achter die keuze wordt in de volgende paragrafen verder onder de loep genomen.

5.2.2. De verhouding tussen de Nationale partij en de Europese delegatie.

De afweging die de Europarlementariërs moeten maken bij het bepalen van een standpunt is voor een gedeelte ook afhankelijk van de verhouding tussen de Europese fractie en de nationale partij. Zoals eerder gezien is bij de SP de nationale partij het meest van belang bij de standpuntbepaling. De Europese fractie speelt hier minder een rol. De verhouding tussen de delegatie en de nationale partij is bij de SP zeer goed: *'En het is een hele fijne en open discussie. Het is helemaal niet zo dat ik te horen krijg wat ik moet doen, maar we willen wel eenheid van beleid.(R 6:45-47).'*' De Europarlementariër wordt vrijgelaten in zijn eigen overtuigingen, die bijna altijd overeenkomen met

het standpunt van de nationale partij. Zelf zegt hij: *'Ik zou het vreselijk vinden als er verschillen zouden zijn tussen de Tweede Kamer en hier (R 6:230-231).'*

Bij GroenLinks en D'66 liggen de verhoudingen tussen de nationale partij en de delegatie ook goed. Er is veel contact tussen de medewerkers en er is geen sprake van een kloof tussen de gedachten van de nationale partij en de delegatie. Ook worden de Europarlementariërs vrij gelaten in hun handelen (R 2:111-113, R 3:129-131).

De verhouding tussen de nationale partij en de delegatie bij het CDA heeft soms last van conflicten tussen de verschillende standpunten. De Europarlementariërs worden wel vrijgelaten in doen en laten, maar het komt voor dat de standpunten niet overeen komen. Dit kan zijn omdat de mening van de Europarlementariërs anders is dan die van de nationale partij en omdat ze niet automatisch het regeringsstandpunt volgen (R 4:103-105,120-122,174-179). Wel wordt er onderling goed contact gehouden (R 4:63-67).

De Europarlementariërs worden door de nationale partijen vrij gelaten in hun handelen. Over het algemeen is het contact goed tussen de nationale partij en de delegatie in Brussel. Bij de VVD wordt onderling contact gehouden door medewerkers en het bewindsliedenoverleg waar dat van toepassing is (R 8:11-15).

5.2.3. De betekenis van stemmen voor Europarlementariërs

Naast het in kaart brengen van de motieven om te stemmen is het ook interessant om te kijken hoe Europarlementariërs denken over het stemmen zelf. Hoe belangrijk is stemmen voor ze?

Voor het stemmen waarmee wetgeving gemaakt wordt, is belangrijk bij de Europarlementariërs (R 2:21-22, R 3:17-18, R 6:30-32). Er zijn namelijk ook stemmingen waarbij geen wetgeving aangenomen wordt, maar een advies gegeven wordt aan de Raad van ministers. Naast het belang van de wetgeving wordt stemmen ook als een momentopname gezien door een Europarlementariër. Iets wat vandaag goed leek om voor te stemmen, kan morgen alweer anders uitpakken (R 4:209-215). Zo was het uitbreiden van kernenergie een goed idee begin 2011, maar na de aardbeving in Japan wordt daar nu anders over gedacht. Ook dan moet een stem goed te onderbouwen zijn. Voor één parlementariër is stemmen alleen belangrijk als zijn stem verschil uitmaakt. Soms is er al een meerderheid in het Europees Parlement en besteed hij die tijd liever aan het overleggen met de nationale partij (R 8:11-15).

Twee van de zes Europarlementariërs geven aan dat ze extra letten wanneer er sprake is van een Roll Call vote omdat deze geregistreerd wordt. Ze willen dan graag zeker weten dat ze goed gestemd hebben voordat de media of andere partijen hun afwijkende stem oppikken (R 3:28-32, R 6:255-259).

5.2.4. Redenen om mee te stemmen met het Europese fractiestandpunt

Zoals eerder is opgemerkt, is bij de meeste Europarlementariërs het Europese fractiestandpunt leidend in het bepalen van de stem. Welke motivatie ze hebben om dit standpunt te volgen of juist niet, wordt in deze paragraaf uiteen gezet.

De belangrijkste reden om het fractiestandpunt te volgen komt omdat de fractiediscipline belangrijk is voor alle Europarlementariërs (R 2, R 3, R 4, R 5, R8), behalve bij de SP. Fractiediscipline zorgt voor een sterk blok wat ervoor zorgt dat de fractie sterk in de onderhandelingen staat (R 2:55-57). Wanneer een fractie sterk staat, wordt de fractie daar machtiger door (R 3:59-60). Macht is datgene wat ze willen bereiken: *'Kijk in politiek gaat het uiteindelijk over aantallen en macht. Macht heb je als je een blok weet te vormen. Zoals ik net al zei, we kunnen een beslissend blok zijn, maar dan is het ontzettend belangrijk dat we een geheel zijn (R 3:298-300).'* Fractiediscipline is dus van belang om macht uit te kunnen oefenen. Dit ligt voor de SP anders: *'Ja dan heb je gewoon iets minder macht. Daar staat tegenover dat je geen vuile handen maakt natuurlijk (R 6:162-163).'* Het vermijden van vuile handen in voor de SP belangrijker dan het uitoefenen van macht die door fractiediscipline gegarandeerd kan worden.

Om een fractiediscipline te creëren moeten wel alle neuzen dezelfde kant opstaan binnen één fractie. Het kan voorkomen dat niet iedereen hetzelfde denkt over dingen. Toch zal er in sommige gevallen voor gestemd worden terwijl men tegen is. Dit strategisch stemmen is nodig om een meerderheid te behalen, of zoals een Europarlementariër het uitdrukt: *'nou ja hè politiek is niet altijd je eigen gelijk krijgen hè, je moet proberen zo veel mogelijk binnen te halen en dat is af en toe water bij de wijn doen (R 3:257-259).'* Om iets gedaan te krijgen moeten Europarlementariërs geven en nemen (R 2:78-82, R 3:256-259, R 4:107-11, R 8:52-55). Door mee te stemmen met een ander voorstel, kunnen zij rekenen op de steun van andere Europarlementariërs bij hun eigen onderwerpen.

Een speciaal onderdeel van het geven en nemen is bij het rapporteurschap. Één Europarlementariër heeft aangegeven een rapporteur te steunen in zijn voorstel zodat hij zijn eigen voorstel ook zal steunen wanneer hij rapporteur is (R 2:54-56).

Europarlementariërs kiezen er soms ook bewust voor om met de Europese fractie mee te stemmen en niet met de nationale partij om zo hun goodwill te tonen aan de Europese fractie. Er kan sprake zijn van een slechte naam doordat er te vaak is afgeweken. Daar moet dan wat aan gedaan worden. Europarlementariërs die zich wel conformeren aan de Europese fractie worden warmer bejegend dan degene die dat niet doen. Ook komt het de sfeer in de fractie niet ten goede (R 4:108-111, 153-155, 142-145). Deze reden kwam vooral bij één Europarlementariër naar voren. Natuurlijk

denken andere Europarlementariërs wel na over de onderwerpen waarop ze afwijken, maar dit doen ze meer vanuit het oogpunt van fractiediscipline en niet vanuit de verslechterde sfeer (R 2:163-171).

Een andere reden om mee te stemmen met de Europese fractie die genoemd wordt, is de toegang tot informatie. Sommige Europarlementariërs geven aan dat ze gebruik maken van de informatie die de fractie verschaft door middel van stemlijsten (R 2:413-418, R 5:24-31). Dit doen ze omdat ze zelf geen tijd hebben om alle amendementen en voorstellen te bekijken die in stemming gebracht worden. Het kan een reden zijn om mee te stemmen met de Europese fractie, maar het wordt maar door twee Europarlementariërs genoemd en op de belangrijke onderwerpen waar het toe doet wordt altijd zelf nog naar gekeken. Het speelt volgens de Europarlementariërs verder geen grote rol in hun motivatie bij het bepalen van hun stem.

Naast inhoudelijke motieven die een rol kunnen spelen bij het stemmen, kunnen er ook persoonlijke motieven een rol spelen. Zo is voor een carrière in het Europees Parlement een loyale houding ten opzichte van de Europese fractie nodig. Dit speelt bij de Nederlandse Europarlementariërs geen rol. De meeste hebben het niet over een carrière in het Europees Parlement. Één parlementariër geeft aan dat het geen rol speelt (R 2). Blijkbaar speelt het vooruitzicht op een carrière geen rol in de motivatie van een stem.

Naast de druk vanuit de fractie en de carrièreperspectieven spelen Europese lobbygroepen ook een rol in het Europees Parlement. Ze informeren Europarlementariërs bij onderwerpen waar ze bij betrokken zijn. Soms kunnen de lobbygroepen agressief zijn (R 2:128-129, 134-138), maar de Europarlementariërs geven aan dat de lobbygroepen geen directe invloed hebben op de uitgebrachte stem (R 3:213-220, R 4:250-253). Ook deze reden om mee te stemmen met het Europese fractiestandpunt speelt geen reden bij de Europarlementariërs.

De belangrijkste reden om mee te stemmen met het Europese fractiestandpunt komt voort uit de behoefte aan fractiediscipline om zo macht uit te kunnen oefenen. Het principe van geven en nemen is daarbij ook van groot belang bij de alle Europarlementariërs, behalve bij de SP. Andere redenen zoals de toegang tot informatie en het voorkomen van afname van vertrouwen werden door enkele Europarlementariërs genoemd. Maar dit speelt geen grote rol in hun motivatie. Blijkbaar zijn deze redenen minder belangrijk dan het houden van een fractiediscipline.

5.2.5. Redenen om mee te stemmen met het nationale partijstandpunt

De Europarlementariërs stemmen 90% van de tijd mee met het standpunt van de Europese fractie. Nu kunnen het standpunt van de Europese fractie en de nationale partij met elkaar overeenkomen zoals eerder vermeld is. Toch zijn er ook onderwerpen waarin de Europese fractie niet gevolgd wordt en wel de nationale partij. Welke redenen hebben de Europarlementariërs daarvoor? Die worden hieronder uiteengezet.

De nationale partij kan druk zetten op de Europarlementariërs om het nationale standpunt te volgen. Soms betekent dit dat de Europarlementariërs af moeten wijken van het Europese standpunt. De meeste Europarlementariërs vinden het vervelend wanneer de delegatie en de nationale partij verschillen van mening bij belangrijke onderwerpen(R 3:113-118, R 5:66-72, R 6:230-231, R 8:159-160, 165-166). Door te overleggen komen ze er dan uit. De mate van druk vanuit de nationale partij kan afhangen van de deelname van de partij aan de regering. Zo geven de Europarlementariërs aan van GroenLinks en D'66 dat een oppositiepartij veel vrijer is om te doen wat ze wil en dat de kloof tussen de delegatie in Brussel en de nationale partij groter is wanneer de partij in de regering zit (R 2:111-117, R 3:183-184). De kloof zou groter worden omdat de mening van de regering heel anders kan zijn dan die van de Europese fractie. De Europarlementariërs die in regeringspartijen deelnemen, ervaren dit anders. De Europarlementariërs zijn geen verlengstuk van het kabinet en vormen hun eigen mening, behalve wanneer er sprake is van persoonlijke aanvallen op bewindslieden (R 4:118-122). Ook heeft het lid zijn van een regeringspartij voordelen: zo is er meer informatie beschikbaar vanuit de bewindslieden (R 8:137). Over de druk vanuit de nationale partijen bestaan verschillende meningen. Wel geven alle Europarlementariërs aan dat ze vrijgelaten worden in hun keuze zoals eerder vermeld. Pas wanneer het een zeer belangrijk punt voor de nationale partij betreft wordt er afgeweken. De druk vanuit de nationale partij is aanwezig, maar de Europarlementariërs laten zich daar niet direct door leiden, ze maken hun eigen beslissing.

Een andere reden om de nationale partij te volgen is het veiligstellen van een plek op de kieslijst bij de volgende verkiezingen of een carrière in de eigen lidstaat. Volgens vier van de zes geraadpleegde Europarlementariërs speelt dit geen rol (R 2:451-453, R 4:192-202, R 8:151-153). Sterker nog, bij de SP wordt het lobbyen voor je politieke carrière niet op prijs gesteld. Lobbyen is een reden om juist iemand te niet plaatsen op een kieslijst (R 6:383-384,393-396). Het gaat de Europarlementariërs erom dat er tot overeenstemming gekomen wordt, dit doen ze niet vanuit carrièreperspectieven (R 6:402-404, R 8:157-160). In hoeverre deze antwoorden niet sociaalwenselijk zijn, is moeilijk te achterhalen. Feit is wel dat ze zelf aangeven dat er belangrijkere redenen zijn die hun motivatie vormen zoals het behouden van fractiediscipline.

Naast de nationale partij kunnen ook nationale lobbygroepen en de Nederlandse staat de Europarlementariërs onder druk zetten om ze te bewegen met hun standpunt mee te stemmen. Twee Europarlementariërs hebben hier iets over gezegd. Beiden waren het eens over dat de druk vanuit nationale lobbygroepen en de Nederlandse staat heel netjes is en geen invloed heeft op de manier waarop ze stemmen. Volgen een Europarlementariër gedraagt de Nederlandse staat zich goed: *'Ik vind Nederland heel netjes hoor, de Nederlandse regering. Die geven ons soms informatie ehm, maar nooit, die respecteren natuurlijk dat je een onafhankelijke volksvertegenwoordiger bent, je doet toch niet wat de regering wil. (R 6:329-331).'* Ook hier ondervinden de Europarlementariërs druk om op een bepaalde manier te stemmen, maar kiezen ze uiteindelijk zelf hoe ze stemmen.

Druk vanuit de nationale partij wordt door de Europarlementariërs niet gezien als een reden om direct mee te stemmen met het nationale standpunt. Ze bepalen zelf in overleg wanneer ze wel met het nationale standpunt meestemmen. Bij sommige partijen is het heel erg van belang om dezelfde overtuiging te hebben, vooral op belangrijke onderwerpen. Bij andere partijen kan er soms sprake zijn van een ander standpunt. Ook hierbij geldt dat het uiteindelijk de Europarlementariërs zelf zijn die de beslissing nemen hoe ze stemmen, de nationale partij legt ze niets op. Ook andere factoren zoals carrière en druk van de Nederlandse staat hebben geen directe invloed op de stem die ze uitbrengen.

5.2.6. Redenen om een persoonlijk standpunt te volgen

De meeste Europarlementariërs geven aan dat het helemaal niet nodig om een persoonlijk standpunt te volgen aangezien het gedachtegoed van de nationale partij overeenkomst met hun eigen ideeën (R 3:98-104, R 5:74-75, R 6:253-254, R 8:169-171). Twee Europarlementariërs geven aan dat hun stem te verdedigen moet zijn tegenover de achterban: *'Omdat wij rekening te houden hebben met boeren, met provincie Zeeland met de provincie Drenthe, met burgers, met buitenlui, met vrouwen, met kinderen, met boeren, met Europa met waterschappen. Dus je bent eigenlijk de hele dag ben je bezig met wat zou ik in dit geval het beste kunnen stemmen(R4:182-189)' en (R 10:200-202).*

Één Europarlementariër gaf aan dat wanneer hij zelf rapporteur is van een voorstel dit wel een reden kan zijn om afwijkend te stemmen. Op het moment dat de Europese fractie en de nationale partij hem niet volgen in het stemmen, zal hij toch voor het rapport moeten stemmen in zijn positie die hij in het Europees Parlement inneemt (R 2:330-334). Deze situatie is nog niet voorgekomen en zal niet vaak voorkomen aangezien elke Europarlementariër maar een paar keer rapporteur is en hij zijn eigen fractie meestal wel meekrijgt. Deze reden om een persoonlijk

standpunt te volgen is niet van toepassing op alle Europarlementariërs en is op dit moment nog puur hypothetisch.

Over het volgen van het persoonlijke standpunt kan kort antwoord gegeven worden: de meeste Europarlementariërs vinden genoeg terug in het Europese fractiestandpunt en nationale partijstandpunt van hun eigen persoonlijke standpunt, er is dan ook geen aanleiding om los te stemmen van de Europese fractie en de nationale fractie aangezien de standpunten overeenkomen.

5.2.7. De kernmotivatie

De motivatie van Europarlementariërs kan overkomen als een onduidelijke brei. Soms overlappen de standpunten wel, soms niet. Meestal wordt de Europese fractie gevolgd, dit kan overeenkomen met het nationale partijstandpunt maar dat hoeft niet. Wanneer het geen vitaal onderwerp is, wordt de voorkeur gegeven aan het volgen van de fractie. De motivatie die de meeste Europarlementariërs hebben komt voort uit één overkoepelend principe: Ze moeten verantwoording af kunnen leggen over hun eigen keuze (R 4:337-339, R 4, R 8:168-171, R 3:215-216). Één Europarlementariër drukt het zo uit: *'Want ik moet het wel voor mijn eigen geweten kunnen staven, respectievelijk voor mijn familie, voor mijn broer, mijn vrienden ook nog een keer kunnen uitleggen (R 4:43-44).'* Daarnaast worden andere kernmotivaties genoemd. Zo is er de motivatie om met de nationale partij op één lijn te zitten, die overigens overeenkomt met de overtuigingen van de Europarlementariër zelf (R 6:444-449). Ook het mandaat van de kiezer vormt een kernmotivatie van waaruit alle keuzes overdacht worden (R 2:186-187).

Voor de meeste Europarlementariërs is verantwoording van de keuze de belangrijkste motivatie bij een stem. Wat de andere redenen ook mogen zijn voor de keuze om wel of niet mee te stemmen met bijvoorbeeld de Europese fractie, de stem moet verantwoord kunnen worden: *'het is wel altijd zaak voor een politicus dat hij achteraf kan uitleggen waarom hij dat gestemd heeft. Als je dat niet kan, dan ben je dus ook totaal verkeerd bezig (R 4:338-340).'*

5.3. Wat valt nog meer op?

Het doen van interviews als onderzoeksmethode heeft als voordeel dat er veel en rijke informatie vrijkomt. Om recht te doen aan de informatie die niet direct gekoppeld kan worden aan de centrale vraag is deze paragraaf opgenomen in de resultaten. De opmerkelijkste vondsten zullen hierin uiteengezet worden.

Door één respondent wordt opgemerkt dat de druk die de fractie uitoefent door de jaren heen sterker wordt (R 11:160-164). Dit houdt de Europarlementariër niet tegen nog steeds haar persoonlijke overtuiging te volgen, ook al kan de gewetensvraag soms erg groot zijn.

De toenemende bevoegdheden worden door een andere respondent aangegrepen om tegen de nationale partij te zeggen dat ze niet meer op alles 'nee' kunnen zeggen. Nu het verdrag van Lissabon er is, dan moet je er wel gebruik van maken (R 6:269-275).

Ook wordt het Europees Parlement als meer gefragmenteerd ervaren waardoor het moeilijker is om een eenheid te creëren. Hierdoor speelt fractiediscipline bij één fractie soms een grotere rol (R 11:133-138).

De opmerkelijkste vondsten zijn hier uiteengezet. Voor dit onderzoek hebben ze verder geen invloed op de conclusie omdat ze maar gelden voor één Europarlementariër of omdat ze niet binnen het onderzoeksveld vallen.

6. De motivatie van Europarlementariërs bij het stemmen is...

Mensen hebben altijd een motivatie bij keuzes die ze maken. Het belang van keuzes kan verschillen: zo is de keuze tussen het eten van een broodje kaas of worst werkelijk anders dan de keuze voor een studie. In dit onderzoek stond de motivatie achter de keuze voor een stem van Europarlementariërs centraal. Met hun keuzes kunnen ze het leven van vijf miljoen mensen veranderen. De impact van de keuzes die ze maken is alleen maar toegenomen door de jaren heen. Om een goed beeld te krijgen van de motivatie van Europarlementariërs zijn twee cases onderzocht: de periode voor het Verdrag van Lissabon en de periode na het Verdrag van Lissabon. Door (oud)Europarlementariërs te interviewen wordt data verzameld en geanalyseerd om antwoord te kunnen geven op de centrale vraagstelling: *Welke motivatie hebben de Nederlandse Europarlementariërs bij het stemmen sinds het verdrag van Lissabon?*

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de centrale vraagstelling door de eerder opgestelde hypotheses te toetsen aan de resultaten uit de empirie. De twee cases worden met elkaar vergeleken in een tabel. Eerst zal er gekeken worden welke redenen vaak genoemd worden om tot een motivatie te komen en aan de hand daarvan zullen de hypotheses getoetst worden. Daarna worden de tweede cases vergeleken om in kaart te brengen wat de overeenkomsten en de verschillen zijn.

In het tweede gedeelte zal aandacht gegeven worden aan de discussie over de resultaten en de conclusies. Welke onderdelen van het onderzoek verliep goed en wat zou een volgende keer anders aangepakt worden? Daarbij wordt de rol van de gebruikte theorie betrokken alsmede de validiteit van dit onderzoek. Als laatste worden ook ideeën voor een vervolgonderzoek besproken. Wetenschap houdt nooit op, er is altijd een verdieping of uitbreiding mogelijk op een onderzoek.

De motivatie van Nederlandse Europarlementariërs bij het stemmen

In de onderstaande tabel zijn de belangrijkste resultaten opgenomen.

Voor het Verdrag van Lissabon		Na het verdrag van Lissabon	
Europees fractiestandpunt	<i>Fractiediscipline:</i> grootste motivatie om mee te stemmen <i>Geven en nemen:</i> belangrijk principe om dingen gedaan te krijgen, wordt vaak gebruik van gemaakt, speelt rol in motivatie. <i>Druk van lobbygroepen:</i> speelt geen rol in de motivatie, lobbygroepen worden gebruikt om informatie te verzamelen.	Europees fractiestandpunt	<i>Fractiediscipline:</i> behalve bij de SP de grootste motivatie om mee te stemmen. <i>Geven en nemen:</i> speciaal bij rapporteurschap speelt het een rol. Grote invloed op de motivatie. <i>Druk van lobbygroepen:</i> speelt geen rol in de motivatie, lobbygroepen worden gebruikt om informatie te verzamelen.
Nationaal partijstandpunt	<i>Druk voor steun nationale partij:</i> Europarlementariërs worden vrijgelaten in afweging en met overleg komen ze er samen wel uit als het echt over een belangrijk onderwerp gaat. Wanneer een partij in de regering zit, geeft dit alleen voordelen, geen nadelen. Deze druk speelt geen rol in de motivatie. <i>Druk herkozen worden/ carrière:</i> speelt volgens de Europarlementariërs geen rol bij de motivatie, ze worden vrijgelaten in hun keuze.	Nationaal partijstandpunt	<i>Druk voor steun nationale partij:</i> Alleen bij een belangrijk onderwerp wijken ze af, de nationale partijen laten ze vrij. De Europarlementariërs van regeringspartijen zien alleen voordelen in de deelname aan de regering. De druk speelt geen rol in de motivatie. <i>Druk herkozen worden/ carrière:</i> dit speelt geen rol bij de Europarlementariërs. De SP geeft zelfs aan dat lobbyen voor een carrière niet op prijs gesteld wordt.
Persoonlijk standpunt	<i>Niet te verdedigen tegenover de achterban:</i> wanneer iets niet te verdedigen is, dan wijken Europarlementariërs af. De achterban heeft invloed op de motivatie.	Persoonlijk standpunt	<i>Niet te verdedigen tegenover achterban:</i> een paar Europarlementariërs vinden het belangrijk wat hun achterban ervan vindt. Zij zouden ook afwijken wanneer dit nodig is. Dit heeft wel invloed op de motivatie.
Kernmotivatie	Uiteindelijk willen de Europarlementariërs allemaal zelf achter hun keuzes staan. Het persoonlijk standpunt prevaleert bij de motivatie. Wel komt deze bijna altijd overeen met het Europese fractiestandpunt en nationale partijstandpunt.	Kernmotivatie	Wanneer de Europarlementariërs de keuze niet kunnen verantwoorden, dan volgen ze het standpunt niet. De kernmotivatie is toch wat ze er zelf van vinden, of bij de SP, wat er samen uit het overleg komt.

Tabel 6.1 de belangrijkste resultaten van het onderzoek naast elkaar gezet

6.1. Voor het Verdrag van Lissabon

Aan de hand van de resultaten uit de bovenstaande tabel kan geconcludeerd worden dat ondanks het lijkt alsof het Europese fractiestandpunt prevaleert, toch het persoonlijke standpunt prevaleert. De standpunten overlappen elkaar vaak in het Europees Parlement waardoor het lijkt alsof er altijd voor het Europees fractiestandpunt gekozen wordt. Hiervoor dragen de Europarlementariërs zelf ook redenen voor aan: door fractiediscipline is er meer te bereiken in het Europees Parlement. Toch is fractiediscipline niet de doorslaggevende factor in de motivatie. Iets wat wel bij elke beslissing terugkomt die de Europarlementariër nemen, is het feit dat de Europarlementariër het zelf eens moet zijn met de uitgebrachte stem en daar verantwoording over wil afleggen. Deze beredenering van Europarlementariërs is terug te voeren op het volgen van het persoonlijke standpunt. De eerste twee hypothesen worden daarom verworpen en de derde hypothese wordt aangenomen:

Het persoonlijke standpunt prevaleert voor het verdrag van Lissabon bij de motivatie van Nederlandse Europarlementariërs bij het stemmen.

Wat opvalt bij de case voor het Verdrag van Lissabon is dat door de jaren heen 'Brussel' belangrijker geworden is. Daardoor werken de nationale partijen en de delegaties in het Europees Parlement beter samen. Daarnaast valt op dat de Europarlementariërs zich niet onder druk laten zetten om bijvoorbeeld hun carrière veilig te stellen of herkozen te worden. Het algemene beeld wat naar voren komt is dat de Europarlementariërs over het algemeen een sterke ruggengraat hebben en dat ze de druk die er is goed kunnen trotseren.

6.2. Na het verdrag van Lissabon

Aan de hand van de resultaten uit de bovenstaande tabel over de periode na het Verdrag van Lissabon kan geconcludeerd worden dat ook na het Verdrag het persoonlijke standpunt het meest van belang is. Ook al is door de jaren heen de druk op de fractie toegenomen, het kunnen verantwoorden van een keuze is nog steeds de grootste motivatie van de Europarlementariërs. Die verantwoording is terug te voeren op het volgen van het persoonlijke standpunt. Met deze conclusie wordt de volgende hypothese verworpen:

Het Europese fractiestandpunt prevaleert na het verdrag van Lissabon bij de motivatie van Nederlandse Europarlementariërs bij het stemmen.

Het Europese fractiestandpunt is namelijk wel van zeer groot belang, maar niet het belangrijkste in de motivatie van Europarlementariërs. De persoonlijke overtuiging is het meest van belang.

Wat verder opvalt bij de case na het Verdrag van Lissabon is dat de meningen zeer verschillen over de werking van een regeringspartij in het Europees Parlement. De oppositiepartijen denken dat het leven van een CDA of VVD parlementariër zwaarder is geworden door de regeringsdeelname van de partijen. Zelf ervaren zij dit niet zo, ze beweren juist het tegenovergestelde. Door de regeringsdeelname hebben ze meer macht binnen de Europese fracties waarin ze zich bevinden. Welke benadering nu precies klopt, wordt door dit onderzoek niet verklaard. Wel is het zo dat afwijkende standpunten van de delegatie en de nationale partij kunnen rekenen op veel media-aandacht, uit die aandacht is bijvoorbeeld dit onderzoek voortgekomen.

Iets anders wat opvalt is dat bij confederale fracties de fractiediscipline geen rol speelt. De SP hecht meer aan een eenduidige lijn tussen de delegatie in Brussel en de partij in Den Haag dan het hebben van macht.

6.3. Overeenkomsten en verschillen tussen de cases

De beide cases worden na ze apart bekeken te hebben nu vergeleken. Op die manier worden de overeenkomsten en de verschillen in beeld gebracht.

In beide cases prevaleert het persoonlijke standpunt bij de motivatie van Europarlementariërs bij het stemmen. Naast deze algemene conclusie zijn er meer opmerkelijke ontdekkingen gedaan. Zo speelt druk van buitenaf in beide cases geen doorslaggevende rol bij de Europarlementariërs in de motivatie van hun stem. Het maken van carrière, herkozen willen worden, druk van (nationale) lobbygroepen en de regering en het voorkomen van afname van vertrouwen spelen een kleine of geen rol bij de motivatie van Europarlementariërs. Wat in beide cases juist een grote rol speelt is de fractiediscipline. De overweging tussen het volgen van het eigen persoonlijke standpunt en het Europese fractiestandpunt is de grootste gewetensvraag waar Europarlementariërs in beide cases voor komen te staan.

Een andere opmerkelijk ontdekking is dat het er niet op lijkt dat de fractiediscipline door de Europarlementariërs in de case na het Verdrag van Lissabon belangrijker gevonden wordt dan de Europarlementariërs van voor het Verdrag. Ze geven zelf aan dat het er uiteindelijk om gaat dat ze zelf achter de uitgebrachte stem kunnen staan. Wel geeft een Europarlementariër aan dat de druk op de fractie toegenomen is door de jaren heen.

Wat verder uit de vergelijking tussen de twee cases naar voren komt is dat er verschil te merken is wanneer een partij in de coalitie en de oppositie zit. Dit heeft namelijk gevolgen voor de invloed die Europarlementariërs hebben in de fractie. Deze invloed neemt toe wanneer er bewindslieden van de eigen kleur in de Raad van ministers zitten of lid zijn van de Europese partij. Ook gaven Europarlementariërs uit beide cases aan dat er geen extra druk komt te liggen op

Europarlementariërs wanneer deze uit een regeringspartij afkomstig zijn. Er is alleen wat meer afstemming nodig.

6.4. Conclusies

De motivatie van Europarlementariërs die in de periode voor het Verdrag van Lissabon zitting namen in het Europees parlement, kan het beste beschreven worden door te concluderen dat ze altijd te handelen naar het persoonlijke standpunt. Meestal komt dit overeen met de andere twee standpunten waar ze mee te maken hebben en kunnen ze aan de fractiediscipline voldoen.

Voor de periode na het Verdrag van Lissabon geldt ook dat het persoonlijke standpunt prevaleert. Bij beide cases prevaleert het persoonlijke standpunt bij het stemmen.

Het blijkt dat de verwachting die van tevoren opgesteld was over de invloed van het Verdrag van Lissabon niet klopt. De verwachting dat het meestemmen met de Europese fractie de grootste motivatie zou vormen bij de Europarlementariërs is voor een gedeelte waar. Wanneer de drie standpunten met elkaar overeen komen, zal een Europarlementariër het meest kiezen om de Europese fractie te volgen. Hieraan ligt wel ten grondslag dat de Europarlementariër zijn stem kan verdedigen. De motivatie van een Europarlementariër kan door allerlei strategische overwegingen soms afwijken van de verwachtte lijn, maar als de Europarlementariër er achter kan staan is het goed.

Dit neemt niet weg dat de Europarlementariërs uit beide cases het grootste gedeelte van de tijd meestemmen met de Europese fractie omdat ze hiermee fractiediscipline bereiken en macht uit kunnen oefenen. Dit is alleen bij de SP niet het geval, daarbij wordt er het meest met het nationale partijstandpunt meegestemd omdat de afstemming met de nationale partij de belangrijkste motivatie is. Verder is te concluderen dat het lid zijn van een coalitiepartij in het Europees Parlement juist voordelen oplevert en geen nadelen.

6.4.1. De betekenis van de conclusies

Het doel van dit onderzoek was om inzicht te krijgen in de motivatie van Europarlementariërs bij het stemmen. De verwachtingen ten opzichte van de motivatie zijn opgesteld naar aanleiding van gedane onderzoeken naar het stemgedrag en de motivatie van Europarlementariërs. Op deze onderzoeken was kritiek geuit omdat ze alleen keken naar het stemgedrag van de Europarlementariërs om de motivatie te duiden. Dit zou niet genoeg zijn om de gehele motivatie in kaart te brengen. Deze kritiek was terecht: het blijkt dat Nederlandse Europarlementariërs hun stem anders motiveren dan verwacht. De uitkomst verschilt van dit onderzoek verschild daardoor van de gedane onderzoeken naar het stemgedrag en de motivatie van Europarlementariërs. Blijkbaar maakt het inderdaad verschil wanneer er dieper op de motivatie in wordt gegaan. Op het eerste gezicht lijkt het alsof de

Europarlementariërs voor de fractiediscipline gaan. Wanneer dieper wordt ingegaan op de motivatie en door wordt gevraagd blijkt er een heel patroon te liggen achter de motivatie. Dit heeft te maken met het uitgangspunt van de stembepaling, de verhouding tussen de nationale partij en de Europese fractie en de persoonlijke overtuiging van de Europarlementariër. Dat patroon is met dit onderzoek ontrafeld. De gedane onderzoeken geven niet alleen aan dat de Europarlementariërs meestemmen met de Europese fractie, maar dat de mate waarin ze meestemmen toeneemt na het Verdrag van Lissabon. De Europarlementariërs zelf ervaren niet dat ze meer meestemmen. Het persoonlijke standpunt blijft namelijk de belangrijkste rol spelen in de motivatie.

Dit onderzoek is gedaan onder Nederlandse Europarlementariërs van zes partijen die voor en na het Verdrag van Lissabon zitting hebben genomen en nemen in het Europees Parlement. Aangezien het een representatieve selectie is, kan vastgesteld worden dat de uitkomsten van dit onderzoek ook gelden voor de rest van de Nederlandse (oud) Europarlementariërs die lid zijn van federale en confederale Europese fracties. Ook kan de uitkomst gelden voor meerdere Noord-Europese landen. De Europarlementariërs gaven in de interviews aan dat hun werkwijze overeen kwam met de Europarlementariërs uit Duitsland en de Scandinavische landen. Naast dat de Europarlementariërs het zelf aangeven, komen de staatsinrichtingen van die landen overeen met die van Nederland. De uitslag van dit onderzoek kan ook voor die landen gelden.

7. Voor de volgende keer...

Bij elk onderzoek lopen er dingen anders dan gepland. Zo is dat bij dit onderzoek niet anders geweest. Naarmate het onderzoek vordert komen er gebreken aan de oppervlakte die ook alleen gezien kunnen worden doordat het onderzoek gedaan wordt. Een voorbeeld hiervan zijn de tekortkomingen van de theorie, door het te toetsen wordt hierachter gekomen. Hieronder worden er enkele gebreken van dit onderzoek uiteengezet, alsmede aanbevelingen voor de aankomende onderzoeken.

Over het onderwerp motivatie in het Europees Parlement was nog niet veel bekend in de theorie. Veel van de redenen die een motivatie konden vormen zijn door middel van expertinterviews of eigen gezond verstand verzameld samen met bestaande theorie. Door het houden van interviews kwamen er nieuwe redenen bij die niet in de theorie opgenomen waren. De keuze is gemaakt om deze redenen wel in de theorie op te nemen. Daardoor liepen de verzamelde data en de theorie soms door elkaar heen. Hier is geprobeerd dit toch zoveel mogelijk uit elkaar te houden door de theorie af te ronden voordat de data geanalyseerd werden. Ook is de codeboom aangepast naarmate de interviews gehouden werden. Er bleken codes samengevoegd te kunnen

worden en andere codes werden nieuw geïntroduceerd. Uiteindelijk zijn alle interviews wel met dezelfde codeboom geanalyseerd.

Daarbij komt dat het begrip motivatie bij iedereen een andere associatie oproept. Het begrip is ook moeilijk te vangen in een definitie aangezien het uit zoveel verschillende redenen kan bestaan. Ook hangt de motivatie met veel andere factoren samen zoals de Europese fractie en nationale partij waar ze lid van zijn. Toch blijft het onderzoeken van een motivatie een complex en divers proces, daarom dat het gebruik van een casestudy zeer geschikt is.

Wat een nadeel is van het gebruik van casestudies is dat het aantal onderzoekseenheden gering is. De planning was om twaalf (oud) Europarlementariërs te interviewen, uiteindelijk zijn dit er tien geworden. Daarnaast waren niet alle interviews even lang waardoor sommige vragen niet aan alle respondenten gesteld konden worden. Dit resulteerde in een scheve vergelijking tussen de periode voor en na het Verdrag van Lissabon en een aantal gaten in de analyse. Wanneer er gekeken wordt naar de conclusie van dit onderzoek moet in het achterhoofd gehouden worden dat het beeld niet geheel compleet is.

De validiteit en de betrouwbaarheid van dit onderzoek hebben hierdoor ook onder te lijden. Toch is op alle mogelijke manieren geprobeerd de validiteit en betrouwbaarheid te waarborgen. Waar wel achteraf nog beter op gelet kon worden, is de mate van de politiek correcte antwoorden die door Europarlementariërs gegeven zijn. De meeste interviews vonden plaats in hun werkomgeving en daardoor was het moeilijk om kritisch opgesteld te blijven en kritische vragen te stellen. Hierin ligt een verbeterpunt voor een volgend onderzoek.

Het onderzoeken van de motivatie van Europarlementariërs is nog lang niet afgelopen. Met dit onderzoek is een begin gemaakt aan een verdieping in de onderzoeken naar het stemgedrag van Europarlementariërs. Nu bekend is hoe Europarlementariërs hun motivatie vormen, is het interessant om te toetsen hoe dit in de dagelijkse werkelijkheid tot uiting komt. Dit kan getoetst worden door een aantal stemmingen te nemen van het Europees Parlement en bij de Europarlementariërs te controleren of de motivatie overeen komt met de verantwoording die zij geven over hun stem. Op die manier worden de conclusies van dit onderzoek getoetst.

7.1.1. Tot slot

In dit onderzoek is geprobeerd de motivatie te achterhalen die Europarlementariërs hebben bij het stemmen in het Europees Parlement voor het na het Verdrag van Lissabon. Op alle mogelijke manieren is er naar volledigheid gestreefd in theorie, maar ook in het verwerken van de data, in de resultaten en de conclusies. Uiteindelijk kan geconcludeerd worden dat de motivatie van Europarlementariërs voor en na het Verdrag van Lissabon terug gevoerd kan worden op de mening

van de Europarlementariërs zelf: wanneer zij het kunnen verdedigen dan volgen ze de Europese fractie omdat ze op die manier het meeste voor mekaar kunnen krijgen. Wanneer een onderwerp zo (politiek) belangrijk is voor de nationale partij wijken ze in goed overleg af. Soms komt het ook voor dat het persoonlijke standpunt niet overeen komt met de standpunten van de Europese fractie en de nationale partij, dan volgen de Europarlementariërs hun eigen standpunt. Dit gebeurt bij alle partijen, behalve bij de SP. Die vindt nationale afstemming belangrijker.

8. Bronnenlijst

Attiná,F. (1990). The voting behaviour of the European Parliament members and the problem of the Europarties. *European Journal of Political Research* 18 (5),557-579.

Barnes, I. & Barnes, P. (2007). Enlargement.In M. Cini (eds.),*European Union Politics* (421-439). Oxford: University Press.

BBC (2010, 24 februari). *MEPs defend their voting record* [videopodcast]. Geraadpleegd via http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/8534683.stm (9 februari 2011)

Binnema, H. (2011, 23 februari). *Interview over de werking van het Europese Parlement en de Europese fractie*, USBO Utrecht.

Boeije, H.(2008) *Analyseren in kwalitatief onderzoek, denken en doen*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers

Cini, M. (2007). *European Politics*. Oxford: University Press.

Duff, A. (2008) *The True Guide to the Treaty of Lisbon*. Geraadpleegd via http://17.europe.bg/upload/docs/treaty_2.pdf

Europese Unie (2007). Het Verdrag van Lissabon. *Publicatieblad van de Europese Unie*, 50ste jaargang. Geraadpleegd via <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:NL:HTML>

Hartog, L. (2010, 9 december). 'Nee' tegen verwend Brussel is terecht. *De Volkskrant*. Geraadpleegd via <http://www.volkskrant.nl>

't Hart, H., Boeije,H. & Hox, J.(2009) *Onderzoeksmethoden*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers

Hix, S. (2002). Parliamentary Behavior with Two Principals: Preferences, Parties, and Voting in the European Parliament. *American Journal of political science*, 46(3), 688-698.

Hix, S. &Gabel, M.(2007) *From Preferences to Behaviour: Comparing MEPs' Survey Responses and Roll-Call Voting Behaviour*. Geraadpleegd via <http://personal.lse.ac.uk/hix/Research.HTM>

Hix, S.& Noury, A. (2006) *After enlargement: voting behaviour in the Sixth European parliament*, Eu-consent. Geraadpleegd via <http://www.eu-consent.net/library/team08/Hix-Noury060330.pdf> (28 januari 2011)

Hix, S., Noury, A. &Roland, G.(2006) Dimensions of Politics in the European Parliament, *American journal of political Science*, 50 (2),494-511.

Hix,S., Noury, A. &Roland, G.(2009) Voting patterns and alliance formation in the European Parliament. in: *Philosophical Transactions of the Royal Society*,364, 821–831.

Hooghe, L. (1997) Serving 'Europe' - Political Orientations of Senior Commission Officials, *European Integration online Papers*, 1 (8).

Höreth, M. & Sonnicksen, J. (2008), Making and Breaking Promises. The European Union under the Treaty of Lisbon. *Zeij Discussion Paper*, C181.

- Keulen, M.van der (2009). De Raad van ministers: cruciale speler met negen gezichten. In A. van der Vleuten (Eds), *De bestuurlijke kaart van de Europese Unie* (123-140). Bussum: Coutinho.
- Lelieveldt, H. & Princen, S.(2009)'Political Parties and the European Parliament'. In H. Lelieveldt & S. Princen, *The politics of the European Union* (Draft, 1-27), Cambridge: Cambridge University Press.
- Lindberg, B. (2008), 'Are political parties controlling legislative decision-making in the European Parliament? The case of the service directive', in: *Journal of European Public Policy*, 15(8), 1184-1204.
- Mastenbroek, E. & Suvarierol, S. (2009). De Europese Commissie: loopjongen of superregering? In A. van der Vleuten (Eds), *De bestuurlijke kaart van de Europese Unie* (87- 104). Bussum: Coutinho.
- Princen, S. (2009). De Europese besluitvorming. In A. van der Vleuten (Eds), *De bestuurlijke kaart van de Europese Unie* (71-86). Bussum: Coutinho.
- Ringe, N. (2010). *Who Decides, and How? Preferences, Uncertainty, and policy choice in the European Parliament*. Oxford: University Press
- Scully, R. (2007). The European Parliament. In M. Cini (eds.),*European Union Politics* (174-187). Oxford: University Press.
- Segers, M.(2009). De lange weg naar wederzijds vertrouwen: de geschiedenis van de Europese integratie vanaf 1870. In A. van der Vleuten (Eds), *De bestuurlijke kaart van de Europese Unie* (45-70). Bussum: Coutinho.
- Spirling, A.&Mclean, I.(2007) UK OC OK? Interpreting Optimal Classification Scores for the U.K. House of Commons, in: *Political Analysis*, 15,85-96.
- Syrpis, P. (2008) The Treaty of Lisbon...Much Ado, But About What? *Industrial Law Journal*, 37 (3),219-235.
- Terpstra, J. (2011, 18 februari) *Interview over de werking van het Europees Parlement*. Tweede Kamer der Staten Generaal, Den Haag.
- Thiel, van, S. (2007). *Bestuurskundig onderzoek: een methodologische inleiding*. Bussum: Coutinho.
- Versluis, E. (2009). Het Europees Parlement: marginaal of machtig? In A. van der Vleuten (Eds), *De bestuurlijke kaart van de Europese Unie* (105-122). Bussum: Coutinho.
- Voerman, W. (2008) *Is de Europese wetgever na Lissabon wel een échte wetgever?* Geraadpleegd via <https://www.openaccess.leidenuniv.nl/handle/1887/13387>
- Voerman, W.(2007) *Partijformaties op Europees niveau, van federaties naar Europartijen*. Geraadpleegd via <http://www.rug.nl>
- Votewatch (2010). *Stemming Europese Begroting*. Geraadpleegd via: votewatch.eu

Votewatch (2011). *Voting Behaviour in the EP: How Do MEPs Vote after Lisbon ?* Geraadpleegd via <http://www.votewatch.eu>

Votewatch (2010). *Voting in the 2009-2014 European Parliament: the first year.* Geraadpleegd via <http://www.votewatch.eu>

Yin, R. K. (1994) *Case Study Research: Design and Methods, Second Edition*. London, Sage Publications Ltd

Yin, R.K. (2009) *Case Study Research: Design and Methods, Fourth Edition*. London, Sage Publications Ltd

9. Bijlagen

9.1. Topiclijst interviews

Topiclijst interview

Vragen afgeleid van het theoretisch kader.

Vragen eenduidig en enkelvoudig

Geen suggestieve vragen

Volgorde van vragen moet logisch en begrijpelijk zijn.

Introductie:

- *Interview is voor bachelor scriptie B&O*
- *Onderwerp is motivatie van stemgedrag van Europarlementariërs in het EP*
- *Doel van interview is te achterhalen welke motivatie doorslaggevend is bij het kiezen voor een stem.*
- *Definitie van motivatie*
- *Interview duurt uur, anderhalf uur, of half uur, hangt van de tijd af.*
- *Het wordt opgenomen en uitgewerkt, blijft anoniem.*

Vragen:

Werking Europees Parlement

- Wat is de betekenis van stemmen in het EP?
 - o Europese fractie
 - o Nationale partij
 - o Voor jezelf?
- Wat is het uitgangspunt wanneer je een stem bepaald?
- Is stemmen belangrijk of is alles van tevoren al bepaald?
- Hoe komt u tot een stem?
- Wordt er over gesproken voor en na de stemming wat er gestemd wordt/is?
- Met wie en op wat voor manier wordt erover gesproken?
- Heeft dat invloed op de manier waarop u gaat stemmen?
- Wordt u weleens naar uw stem gevraagd en de motivatie erachter?
- Wel eens anders gestemd dan inhoudelijke overtuiging? Waarom?
- Gebeurt het wel eens dat u het niet eens bent met de lijn van de partij? Hoe drukt u dat uit?
- Voelt u weleens druk om op een bepaalde manier te stemmen? Waar komt die druk vandaan? Hoe ervaart u dat?
- Stemt u wel eens mee met de Europese partij? Waarom? Welke motivatie heeft u daarbij? Waarom niet?
- Stemt u wel eens mee met de nationale partij? Waarom wel/niet? Welke motivatie heeft u daarbij?
- Krijgt u weleens te horen hoe te stemmen van de partij? Hoe gaat u daarmee om? Wanneer zou u wel/niet toegeven?
- Waarom is de nationale partij bij een Europese fractie gegaan? Welke voordelen levert dat op? Staat daar iets tegenover? Wat dan?
- Stemt u wel eens los van de Europese fractie en de nationale partij?

Onderstaande begrippen meenemen in interview:

Mogelijke motivatie om mee te stemmen met Europese partij:

- Carrière in het Europees Parlement
- Voorkomen afname vertrouwen van Europese partij
- Toegang tot informatie krijgen
- Ideologische overtuiging
- Druk Europese lobbygroepen

Mogelijke motivatie om mee te stemmen met nationale partij:

- Europarlementariër wil herkozen worden
- Carrière in eigen lidstaat
- Ideologische overtuiging
- Druk nationale lobbygroepen of regering

Uitsmijter:

- Europarlementariër wil een statement maken → ooit wel eens los van iedereen gestemd?
- Achterban tevreden houden

Afsluiting:

- *Korte samenvatting van het interview*
- *Laatste opmerking?*
- *Bedanken voor de tijd.*
- *Vervolg op interview, op de hoogte gehouden worden?*

9.2 Codeboom analyse

Codes:

De cijfers die erachter staan, komen in het Excel bestand terug.

- Stemmen: 1
 - Belang van een stem 1.1
 - Vorming van een standpunt en uitgangspunt stembepaling 1.2,2.3/breekpunt

- Uitgangspunt stembepaling 2
 - Eerst vanuit Europese fractie, dan vanuit nationale partij. 2.1
 - Eerst nationale partij, dan naast Europese fractie leggen. 2.2

- Verhouding Brusselse fractie en nationale partij 2.4

- Redenen om mee te stemmen met:
 - Europese fractie: 3
 - Fractiediscipline, strategische overwegingen 3.1, 3.2
 - Geven en nemen 3.2.1
 - Steun rapporteurschap 3.2.2
 - Voorkomen van afname vertrouwen, waardoor minder macht. 3.2.3
 - Toegang tot informatie 3.3
 - Carrière binnen Europees Parlement 3.4
 - Druk Europese lobbygroepen 3.6
 - Nationale partij: 4
 - Druk nationale partij: 4.1
 - Partij moet steun hebben voor regering/oppositie 4.1.1
 - Statement in Brussel maken t.o.v. nationale politiek 4.1.2
 - Herkozen willen worden. 4.1.3
 - Carrière in eigen lidstaat 4.2
 - Druk nationale lobbygroepen 4.3
 - Persoonlijk standpunt 5
 - Achterban tevreden houden/ verkiezingsprogramma 5.1
 - Statement willen maken t.o.v. Europese en nationale fractie. 5.2
 - Positie in Europees Parlement 5.3
 - Verantwoording afleggen aan verschillende actoren/ kernmotivatie 10/kernmotivatie

- Werking van het Europees Parlement 6
- Hoe gaat het bij andere fracties er aan toe? 7
- Hoe gaat het er bij de eigen fractie aan toe? 8
- Overige informatie, maar wel interessant voor de context 9
- Uitspraken over het Verdrag van Lissabon Verdrag van Lissabon